

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZDRAVOTNĚ SOCIÁLNÍ FAKULTA

Občan v krizovém managementu

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vypracovala: Bc. Jana Suchanová
Vedoucí práce: Ing. Jiří Hruška
Datum odevzdání práce: 23. května 2011

ABSTRACT

Citizen in Crisis Management

This thesis addresses the status and role of "a citizen in crisis management", because this is a citizen who is heavily affected. The topic selection was inspired mainly by the fact that the issue of a citizen in crisis management has been neglected, only a few people are interested, there is little information available on crisis management, and citizens and their families as basic elements are not specified at all. I would love to modify the access to citizens and their families, and thereby to contribute to the improvement of emergency planning and creation of new approaches to defense, security and protection.

The main objective of this thesis was to analyze, describe and define the status of citizens in crisis management. Furthermore, to examine the status of citizenship from the perspective of all parts of crisis management and to modify the view on the issue of crisis management and also to extend it by one area - the personal part of crisis management. In connection with the defined hypothesis it is very important to provide preventive education to citizens to prevent the consequences of emergencies and crisis situations.

Using a survey questionnaire and additional questions the current state of preparedness of citizens to the possibility of emergency and crisis situations was investigated. The obtained data confirm the hypothesis that there are significant deficits in citizen's preparedness for emergency or crisis situations and their knowledge of crisis management is not sufficient.

In the final part the findings are described on the basis of which a project how to improve the situation is suggested, which is the proposal of prevention targeting citizens and their families. One of the ways how to achieve this purpose is to implement a wide spectrum of activities to educate the public on emergency management throughout their whole lives.

Implementation of measures to protect citizens and their families consists above all in their needs, priorities and objectives in the field of crisis management, because every citizen wants to live a happy, still improving life.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Občan v krizovém managementu vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

23. května 2011

.....
Bc. Jana Suchanová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu diplomové práce Ing. Jiřímu Hruškovi za vstřícnost, věnovaný čas a užitečné rady, bez kterých by tato práce nemohla vzniknout.

OBSAH

ÚVOD.....	6
1. SOUČASNÝ STAV	8
1.1 Ochrana obyvatelstva, vývoj krizového řízení a současné pojetí	14
1.1.1 Vývoj krizového řízení.....	14
1.1.2 Historický vývoj civilní obrany.....	15
1.1.3 Lidský systém a bezpečnost.....	16
1.1.4 Systém ochrany obyvatelstva v Evropské unii	18
1.2 Legislativa krizového managementu	20
1.3 Krizový management.....	23
1.3.1 Základní pojmy krizového managementu	23
1.3.2 Bezpečnostní rizika a hrozby pro občany	24
1.3.3 Možné následky MU/KS z pohledu občana a jeho rodiny	26
1.4 Postavení občana v krizovém managementu	28
1.4.1 Rozdělení krizového managementu.....	28
1.4.2 Nový náhled na postavení občana v krizovém managementu.....	30
1.5 Vzdělávání a preventivně výchovná činnost pro občany.....	33
1.5.1 Preventivní činnost u základních složek IZS.....	34
1.5.2 Realizace vzdělávání v oblasti krizového řízení	40
1.5.3 Zásady krizového autořízení (sebeřízení)	41
2. CÍL PRÁCE A HYPOTÉZA	45
2.1 Cíle práce	45
2.2 Hypotéza	45
3. METODIKA.....	46
4. VÝSLEDKY	48
4.1 Výsledky dotazníkového průzkumu	48
4.2 Shrnutí výsledků dotazníkového šetření	71
5. DISKUSE.....	75
6. ZÁVĚR	79
7. KLÍČOVÁ SLOVA.....	81
8. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	82
9. PŘÍLOHY.....	89

ÚVOD

Do rukou se Vám dostává Diplomová práce na téma „Občan v krizovém managementu“. Volbu tématu podnítilo především to, že se o problematiku občana v krizovém managementu málokdo zajímá. A v rámci krizového managementu, občan a jeho rodina, jako základní prvek není vyspecifikován už vůbec. Velice ráda bych tento přístup k občanovi a jeho rodině změnila a přispěla tak ke zkvalitňování a rozvoji obranného, bezpečnostního a záchranného systému.

Mezi základní povinnosti státu mimo jiné patří zabezpečování ochrany životů, zdraví a majetku občana. Stát je tedy považován za garanta těchto povinností, ale samotná realizace je prováděna jeho aparátem, tedy státními orgány a institucemi, které jsou tak prakticky představitelem právní moci. V problematice krizového managementu hrají nezastupitelnou roli orgány krizového řízení, které ve prospěch svého zřizovatele zabezpečují analýzu a vyhodnocení možných ohrožení jeho bezpečnosti, plánování, organizování, realizaci a kontrolu činností prováděných v souvislosti s přípravnými opatřeními a řešením krizových situací.

V dnešní době není možné otevřít noviny nebo zapnout rádio či televizor bez toho, aby tam nebyla rozebírána nějaká nová (skutečná nebo imaginární) krize. Společnost čelí neustálým nástrahám, rizikům a hrozbám, které se uskutečňují každý den. Neodmyslitelně patří k našemu běžnému životu. Je zřejmé, že jim musíme uvědoměle předcházet nebo alespoň jejich dopad minimalizovat. Jestliže si postižená osoba nemůže nebo nedokáže pomoci sama, pak je stát vybaven nástroji, jak tyto hrozby předejít anebo jak se s realizací těchto hrozeb vypořádávat. K zajištění těchto činností disponuje stát především policií, hasičskými záchrannými sbory, zdravotnickou záchrannou službou a dalšími prvky bezpečnostního systému státu.

Existují ovšem i velké hrozby s malým rizikem realizace a tedy i malou četností, které jsou výjimečné a rozhodně je nelze považovat za běžnou součást života člověka. Jde především o rozsáhlé katastrofy různého charakteru, od ekologických havárií, přes rozsáhlé povodně až třeba hrozba vedoucí k terorismu nebo k válce.

Tyto situace nelze zvládnou běžným způsobem a jejich výjimečnost si žádá výjimečná řešení. Východiskem je zajištění výkonu státní správy a samosprávy, vyhlášení krizového stavu a realizace opatření krizového managementu.

Stěžejním problémem při každé mimořádné události nebo krizové situaci je otázka dopadů, tedy vznik škod a postižení osob. Zde je nutné zdůraznit, že: „**Záchrana osob a ochrana osob mají přednost před vším!**“ I přes tento výrok jsou vždy osudy občanů a jejich rodin zasaženy nejvíce. Bezvýhodná situace může překvapit každého z nás, proto si dovoluji apelovat na zvláště zvýšenou obezřetnost a pozornost při možném ohrožení mimořádnou událostí nebo krizovou situací.

Za posledních 20 let sice bylo přijato množství systémových, organizačních a legislativních úprav, které realizují opatření ochrany obyvatel. Ale téměř nikdo se nezabývá postavením občana v krizovém managementu. Jaké jsou jeho potřeby, priority a cíle v oblasti krizového řízení. Vždyť každý občan chce žít spokojený, stále se zlepšující život.

1. SOUČASNÝ STAV

Občan a kvalita jeho života

Stejně tak jako se objevuje slovo „občan“ v tématu diplomové práce, tak bude tento výraz častokrát skloňován i v samotném textu. Proto bych občana vymezila hned v první kapitole.

Pod tímto pojmem si každý z nás představuje něco jiného. Občanem se člověk stává jako novorozeně při vítání občánků nebo se jím může stát v patnáctém věku života, kdy dostane Občanský průkaz a má trvalý pobyt na území České Republiky. Za občana můžeme považovat i jedince, který dosáhl věku 18-ti let a tudíž má právo volit. Ve své práci nekategorizuji občana podle věku, ale budu na něj pohlížet jako na základní prvek státu.

Občan je původně člen svobodného společenství obyvatel antických městských států, kde moc byla vázána na normy zákona.¹ Je to tedy příslušník určitého politického společenství, zpravidla státu, kterému z jeho členství v této societě plynou určitá práva a povinnosti.² Občan souvisí se vztahem státu a společenství, proto v rámci společensko-smluvních teorií krystalizuje i myšlenka listin občanských práv. Tato práva vymezují „operační prostor“ členů společnosti a jsou spojena s lidskými právy, jejichž dodržování je nejobecnějším základem vztahů uvnitř civilizačních společností.³

Občanská práva se interpretují jako práva a svobody, která vyplývají ze statusu člověka jako občana určitého státu, kdežto lidská práva jsou chápána jako práva všech lidí bez ohledu na stát, ve kterém lidské bytosti žijí.⁴

Kvalita života označuje kvalitní parametry lidského života, způsobu života, životního stylu s ohledem na životní a společenské prostředí.⁵ Kvalita života je velice široký či tzv. multidimenzionální pojem, kde se může promítat mnoho různorodých proměnných. Některé aspekty z proměnné kategorie mohou být v rámci rodiny, tzv. *mikrosociálního* prostředí, jiné pak z širšího prostředí *mezosociálního*, reprezentované

¹ Velký sociologický slovník. Praha: Karolinum, 1996. s. 697

² MALINA, J. a kol. *Panorama biologické a sociokulturní antropologie*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2003. s. 243

³ Velký sociologický slovník. Praha: Karolinum, 1996. s. 698

⁴ ŠÍŠKOVÁ, N. *Dimenze ochrany lidských práv v EU*. Praha: Linde, 2005, s. 15

⁵ Velký sociologický slovník. Praha: Karolinum, 1996. s. 557

vztahy k výchovným, pracovním či jiným institucím, a dále pak globálního prostředí, které je nazýváno *makrosystémem*.⁶

Je důležité mít na paměti jakýsi osobní motiv, který vede k zlepšování kvality života ať svého nebo ostatních jedinců. Co je tímto myšleno? Jak souvisí krizový management s kvalitou lidského života a potažmo i osobním štěstím?

Ohrožení a současný postoj lidské bezpečnosti

Obyvatelstvo naší planety je v současné době vystaveno celé řadě nebezpečí. Přibývá živelních katastrof, průmyslových havárií, sociálních, náboženských a etnických konfliktů často spojených s terorismem a extremismem. Nelze opomenout i další možné druhy ohrožení, vyplývající především z používání moderních technologií, biotechnologií, genetického inženýrství atd. a z nich plynoucích zdravotnických, sociálních, ekologických a jiných negativních důsledků. Postupující globalizace obecně ohrožení společnosti zvyšuje.⁷

V poslední době je opatření proti těmto nebezpečím označováno jako ochrana společnosti. V odborné veřejnosti je takto pojatá ochrana společnosti chápána zejména ve vztahu k sociální problematice, a to především v návaznosti na základní lidská práva, k nimž patří také lidská bezpečnost, a dále v návaznosti na ochranu ekosystémů a ochranu obyvatelstva. Jednou z možných odpovědí, jak řešit v globálním měřítku ochranu společnosti, může být například opatření k zajištění trvale udržitelného rozvoje obce, kraje nebo státu. Ale právě občan a jeho rodina je mimořádnými událostmi a krizovými situacemi postižena nejvíce, mění jejich osudy, ničí jejich sny a očekávání, narušují jejich spokojený a klidný život, mnohdy ho dokonce i zničí. Z tohoto důvodu by se měla začít řešit problematika krizového řízení také z hlediska potřeb občana.

V průběhu života můžeme být svědky událostí, kterým říkáme mimořádné, protože přicházejí většinou neočekávaně a ohrožují životy a zdraví obyvatel. Způsobují velké škody na majetku a životním prostředí. Mohou vzniknout škodlivým působením sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy a také havárie nebo jejich kombinací. Takovými událostmi mohou být např. povodeň, orkán, technologická

⁶ MOJŽÍŠOVÁ, A. *Kapitoly sociální práce v praxi*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2008. s. 118

⁷ MARTÍNEK, B. *Ochrana obyvatelstva I*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 2009, s. 7

havárie s únikem nebezpečných látek, velká dopravní nehoda, rozsáhlý požár nebo teroristický čin.⁸ V případě vzniku těchto situací je aktivován celostátně řízený systém pomoci postiženým občanům a mechanismy krizového řízení. Kromě tohoto bezpečnostního systému, který umožňuje, aby Česká Republika byla připravena nejenom odrazit vojenský útok proti svému území či území smluvních spojenců, ale zejména a především, aby účinně reagoval i na nevojenská rizika a aktivaci potřebných sil a prostředků.⁹

Mimořádné události, hrozby a rizika z pohledu ochrany obyvatel

Problematika ochrany obyvatel se v současnosti jeví jako problematika širší obecnosti vycházející nejen z přijatých usnesení a koncepcí zaměřených na řešení nejrůznějších civilizačních či válečných konfliktů a střetů. Nevycházejí již pouze z přípravy a prevence připravenosti na řešení politických nebo vojenských konfliktů a rizik, ale zaměřuje se na celou řadu dalších rizik a ohrožení environmentálního a civilního charakteru. Řada změn v oblasti klimatické, ekonomické, politické, sociální, které stále častěji ohrožují obyvatelstvo, přinášejí nutnost připravenosti k řešení a prevenci těchto hrozeb nebo katastrof, které se stále častěji stávají součástí každodenního života obyvatel na celém světě.

Celá řada katastrof a jejich řešení má různý rozsah, různou intenzitu, různé dopady a různou dobu nápravy a návratu do normálního stavu. Celá řada chyb na počátku řešení situace má později dopady vzhledem k řešení následků katastrof a především obyvatelstvo je vystaveno celé řadě rizik. Znalosti a informovanost specialistů a personálu podílejícího se na průběhu řešení katastrof je proto zásadní otázkou pro zmírnění následků pro obyvatelstvo a prostředí. Kromě celé řady legislativních podmínek a postupů uplatňovaných v systému krizového managementu, je zde zásadním prvkem člověk, ať již v roli oběti nebo pomáhajícího personálu nebo z pohledu pracovníků řešící mimořádnou událost, či krizovou situaci. Z toho pohledu existuje řada disciplín a přístupů zaměřených na chování člověka v traumatické situaci. Mezi jedny z nejefektivnějších přístupů pro tzv. pomáhající personál poskytující

⁸ PŘÍRUČKA HZS ČR. *Pro případ ohrožení – Příručka pro obyvatele*. MV-GŘ HZS ČR, 2003, s. 1

⁹ HORÁK, R., SCHWARZ, R. *Krizový management II.* (sborník). Brno, 2004. s. 193

základní psychosociální pomoc patří přístupy vycházející ze zkušenosti a odhadu situace, což zaručuje, že odezva bude pozitivně přijata.

Celá řada nechvalně známých katastrof, které dramaticky postihly lidstvo v nejrůznějších částech světa, jsou příkladem a východiskem pro řešení situací odborných a jsou příkladem pro to, jak předvídat, hledat řešení a rychle reagovat. Takovými příklady jsou situace známé např. z Kosova, Černobyli, Turecka, Eschede, Ameriky, Japonska apod. Nemusíme zde, však jmenovat tyto celosvětově známe katastrofy, celá řada „katastrof“ se denně odehrává v našem bezprostředním okolí v podobě devastace prostředí, vytváření kriminogenních podmínek a vzniku strachu z ohrožení nikoliv pouze jednotlivce, ale desítek nebo stovek lidí sdílející životní prostředí města nebo jeho části.¹⁰

Koncepce ochrany obyvatelstva

Výchozím dokumentem pro rozvíjení ochrany obyvatelstva v našich podmínkách v návaznosti na novou legislativu z roku 2000 je „Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015“ (dále jen „Koncepce“), schválená usnesením vlády České republiky č. 417 ze dne 22. dubna 2002. Ochrana obyvatelstva je v Koncepci charakterizována jako soubor činností a postupů, věcně příslušných orgánů, dalších subjektů i jednotlivých občanů, směřující k minimalizaci dopadů mimořádných událostí na životy a zdraví obyvatelstva, majetek a životní prostředí.¹¹

V koncepci je zvýrazněna role integrovaného záchranného systému (dále jen „IZS“) a potřeba vybavení jeho složek technikou a materiálem tak, aby zvládly následky jakýchkoliv mimořádných událostí. Je zde položen důraz na prohloubení veřejné informovanosti, jejímž výsledkem musí být informovaný občan.¹²

Koncepce navrhuje řešit především tyto problémy:

- vazby a úkoly jednotlivých úrovní veřejné správy, podnikové sféry i občanů,

¹⁰ VYKOPALOVÁ, H. *Katastrofy a mimořádné události, hrozby a rizika z pohledu ochrany obyvatel* [online]. 2010 [cit. 2011-03-08]. Katastrofy a MU. Dostupné z WWW: <http://www.pmfhk.cz/Prednasky/Vykopalov%C3%A1_katastrofy_text.pdf>.

¹¹ Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015. Praha: MV-GR HZS ČR, 2002.

¹² MARTÍNEK, B., TVRDEK, J. *Ochrana obyvatelstva II*. Praha, 2010, s. 53

- vybavení složek IZS materiálem a technikou k odstraňování následků mimořádných událostí vyplývajících z nových hrozeb,
- vytvoření centrálních sil IZS v resortu Ministerstva vnitra,
- dobudování systému operačních a informačních středisek IZS a jejich zodolněné komunikační spojení a informační a komunikační systém krizového řízení,
- zvýšení úrovně připravenosti pracovníků veřejné správy, zejména obcí, právnických a podnikajících fyzických osob, občanů a školní mládeže,
- stanovení základních organizačních a technických opatření ochrany obyvatelstva, zejména varování, evakuace, ukrytí a nouzové přežití,
- stanovení postupu nakládání s materiálem civilní ochrany.

Přestože výše zmíněná Koncepce byla schválena jako celek, dochází při její realizaci k některým změnám, které je nutno chápat jako nezbytnou reakci na měnící se reálnou situaci v této oblasti jak v České Republice, tak i ve světě.¹³

V závěru roku 2004 byla Ministerstvem vnitra – Generálním ředitelstvím Hasičského záchranného sboru České Republiky (dále jen „MV-GŘ HZS ČR“), na základě podkladů hasičských záchranných sborů krajů (dále jen „HZS krajů“), zpracována informace o stavu plnění Koncepce 2006/2015 s návrhem na její dílčí úpravu. Vláda vzala tuto informaci na vědomí a schválila navržené úpravy, které byly do Koncepce 2006/2015 a do harmonogramu opatření zpracovány.

V průběhu roku 2007 zpracovalo MV-GŘ HZS ČR ve spolupráci s dotčenými ústředními orgány státní správy vyhodnocení Koncepce 2006/2015 a návrh Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020 (dále jen „Koncepce 2013/2020“), schválená usnesením vlády České Republiky č. 165 ze dne 25. února 2008. Zpracování podkladů v působnosti Ministerstva vnitra koordinovala vytvořená pracovní komise, v níž byly zastoupeny věcně příslušné odbory MV-GŘ HZS ČR a Institut ochrany obyvatelstva Lázně Bohdaneč, dále odbor bezpečnostní politiky a odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra. Zapojení dotčených resortů včetně

¹³ LINHART, P. *Některé otázky ochrany obyvatelstva*. České Budějovice, 2006, s. 8

zpracování podkladů koordinovala odborná pracovní skupina Výboru pro civilní nouzové plánování (dále jen „VCNP“).¹⁴

V této koncepci je opět zvýrazněna potřeba informovanosti a vzdělání v oblasti ochrany obyvatelstva, posílení a materiální zabezpečení složek IZS, odpovědnost ministerstev, ústředních správních úřadů, obcí, právnických a fyzických osob za ochranu obyvatelstva.

Na základě vyhodnocení předchozí koncepce ochrany obyvatelstva lze konstatovat, že systém ochrany obyvatelstva je funkční. V dalším období budou připravována opatření legislativní i nelegislativní povahy, obsažená zejména v *Návrhu optimalizace současného bezpečnostního systému ČR*.

Jedním z limitujících faktorů dalšího zvyšování úrovně připravenosti opatření k ochraně obyvatelstva zejména v oblasti materiálního zabezpečení je výše rozpočtovaných finančních prostředků.¹⁵

¹⁴ HZS ČR. *Koncepce a legislativa* (online). Dostupné na: <http://www.hzscr.cz/clanek/koncepce-ochrany-obyvatelstva-do-roku-2013-s-vyhledem-do-roku-2020-503181.aspx>

¹⁵ Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020. Praha: MV-GŘ HZS ČR, 2008. s. 14

1.1 Ochrana obyvatelstva, vývoj krizového řízení a současné pojetí

Tato kapitola je určena pro doplnění základních znalostí o pojmu ochrany obyvatelstva u nás a v některých evropských státech. Celý obsah je nastíněn tak, aby zdůrazňoval potřebu pomoci obyvatelstvu při různých průmyslových haváriích, humanitárních a přírodních katastrofách. Události z nedávné doby, jakými byly povodně, vlny tsunami, ničivá zemětřesení apod. jasně ukázaly, že občané potřebují podat pomocnou ruku nejen v době války, ale také v dobách mimo válečných konfliktů.¹⁶

1.1.1 Vývoj krizového řízení

Krizové řízení nebo chcete-li krizový management, (ang. *crisis management*) lze popsat jako management pro krizové situace. V právním pojetí pak jako management pro krizové stavy.

Termín „krizový management“ byl poprvé použit v době Karibské krize v roce 1962. Tehdejší krize, spojená se skrytým rozmístěním jaderných raket bývalým SSSR na ostrově Kuba, vyústila v otevřený střet mezi Východem a Západem, svět se tak dostal na pokraj jaderného konfliktu. J. F. Kennedy vytvořil tým k řešení vzniklé napjaté situace, pracovní skupina nesla označení "crisis management". Opadnutí napětí pak byl tento pojem přejat i do terminologie NATO a bylo pod ním rozuměno především urovnávání sporů mezi NATO a státy Varšavské smlouvy. Tyto a řada dalších významných událostí poznamenala vývoj vztahu mezi Východem a Západem, a tedy i vývoj krizového managementu v osmdesátých letech.¹⁷

Ustanovení § 2 písm. a) zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, definuje pojem krizové řízení jako: "*Souhrn řídicích činností orgánů krizového řízení zaměřených na analýzu a*

¹⁶ SMETANA, M. *Vybrané kapitoly civilní ochrany*. Ostrava, 2007, s 1

¹⁷ ANTUŠÁK, E., KOPECKÝ Z. *Úvod do teorie krizového managementu*. Praha, 2006, s. 13.

vyhodnocení bezpečnostních rizik a plánování, organizování, realizaci a kontrolu činností prováděných v souvislosti s

- 1. přípravou na krizové situace a jejich řešením nebo*
- 2. ochranou kritické infrastruktury."*¹⁸

Krizový management v praxi je pracovníky orgánů krizového řízení chápán podstatně jinak, protože problém krizového managementu spočívá v jeho složitosti a rozsáhlosti. Krizový management je jednoznačně multidisciplinární. A hlavně krizový management je nutné chápat jako nikdy nekončící proces.

1.1.2 Historický vývoj civilní obrany

Období organizované ochrany obyvatelstva v našich zemích je možné rozdělit do několika časových úseků, z nichž každý má svoje významné charakteristické prvky.

1. období 1935 – 1938 představuje vznik **civilní protiletectké ochrany** (CPO), jejímž řízením bylo pověřeno ministerstvo vnitra. Zřízení CPO bylo zatím jedinou historickou etapou existence ochrany obyvatelstva, která skončila zánikem republiky a vznikem Protektorátu Čechy a Morava a Slovenské Republiky. Mezi hlavní úkoly CPO bylo zabezpečit obyvatelstvo plynovými maskami a zabezpečit dostatečný počet veřejných úkrytů.
2. období 1945 – 1951 dochází k minimalizaci opatření k ochraně obyvatelstva před vzdušným napadením. Období je charakteristické likvidací civilní protiletectké ochrany do roku 1948 a snahou o její znovuvybudování po tomto datu.
3. období 1951 – 1957 se vyznačuje vznikem **civilní obrany** je její výstavbou se zaměřením na ochranu proti konvenčním zbraním v případě ozbrojeného konfliktu. V souvislosti se změnou územně-administrativního uspořádání republiky a se změnou názvu státu byl **18. dubna 1961** přijat **zákon č. 40 o**

¹⁸ Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů.

obraně Československé socialistické republiky, který obsahuje příslušná ustanovení týkající se civilní obrany.

4. období 1958 – 1975 plnila civilní obrana úkoly a opatření, spojené s ochranou obyvatelstva a národního hospodářství proti použití zbraní hromadného ničení v případě ozbrojeného konfliktu.
5. období 1975 – 1989 je charakterizováno přechodem civilní obrany z působnosti ministerstva vnitra do působnosti **ministerstva obrany**, novou koncepcí ochrany obyvatelstva a snahou právně legalizovat činnost civilní obrany při přírodních katastrofách a průmyslových haváriích v období míru. Nicméně vojenský náhled na civilní obranu převládá i nadále.
6. období 1990 – současnost - byla zahájena transformace civilní obrany s cílem vytvořit moderní spolehlivý systém ochrany obyvatelstva na základě množství systémových, organizačních a legislativních změn, mimo jiné i změnu v názvu – od roku 1993 se hovoří o **civilní ochraně** o po přijetí nové legislativy v roce 2000 o **ochraně obyvatelstva**.^{19,20,21} Civilní ochrana začíná řešit problematiku pomoci ohroženému, postiženému občanovi.

1.1.3 Lidský systém a bezpečnost

Zásadní důraz na bezpečnost je zcela novým fenoménem poslední doby. Proto je nutné ho sledovat a uvědomit si, proč se tomu tak stalo a co to znamená.²² Není možné sledovat jen jeden chráněný zájem, a to životy a zdraví lidí či jen životní prostředí nebo jen stát, jak to stále činí řada současných prací z předmětné oblasti, ale celý komplex chráněných zájmů, protože hlavní priority, kterými jsou životy a zdraví lidí lze chránit jen tehdy, když je zajištěno bezpečí, když životní prostředí a klima lidské společnosti jsou kvalitní a když je k dispozici potenciál k ochraně, tj. majetek, základní technologie a základní infrastruktura. Takto chápaná bezpečnost a trvale udržitelný rozvoj se na

¹⁹ NAVRÁTIL, L. *Ochrana obyvatelstva*. České Budějovice, 2006, s. 7,8

²⁰ ŠILHÁNEK, B., DVOŘÁK, J. *Štručná historie ochrany obyvatelstva v našich podmínkách*. Praha, 2003, s. 3

²¹ HZSMSK. *Historický vývoj civilní ochrany* (online). Dostupné na: <http://www.hzsmk.cz/index.php?a=cat.46>

²² PROCHÁZKOVÁ, D. *Bezpečnost lidského systému*. Ostrava, 2007, s. 3

základě současného poznání vztahuje na lidský systém, tj. životní systém lidí, který zahrnuje vše, co je nutné pro kvalitní život a rozvoj lidí i celé lidské společnosti.²³

Většina lidí však vnímá bezpečnost zcela jinak, tj. velmi subjektivně, protože na ně spíše doléhají obtíže každodenního života než obavy spojené s výskytem extrémních živelních či jiných pohrom. Občan a jeho rodina byli, jsou a vždy budou nějak ohrožováni, např. morem, otroctvím, živelními pohromami apod., a proto otázky spojené s bezpečností člověka nejsou pouze dnešní specifikou. Během historického vývoje se měnilo poznání i požadavky na bezpečnost i institucionální možnosti zmírňující vše, co může bezpečnost ohrozit.²⁴

Definice bezpečnosti:

Ortwin Buchenbender, Hartmut Bühl a Harald Kujat v publikaci Wörterbuch zur Sicherheitspolitik z roku 1992 definují bezpečnost jako: „Stav, ve kterém se individua, skupiny a státy necítí ohrožené vážnými hrozbami, popř. se před nimi považují za účinně chráněné a svoji budoucnost mohou vytvářet podle vlastních představ. Stupeň bezpečnosti, popř. ohrožení závisí dalekosáhle na subjektivních pocitech, historických zkušenostech, pojetí sama sebe a poměru k okolnímu prostředí“²⁵

Česká bezpečnostní terminologie vymezuje bezpečnost jako:

"Stav, kdy jsou na nejnižší možnou míru eliminovány hrozby pro objekt (zpravidla národní stát, popř. i mezinárodní organizaci) a jeho zájmy a tento objekt je k eliminaci stávajících i potenciálních hrozeb efektivně vybaven a ochoten při ní spolupracovat."²⁶

Pokud bych měla definovat bezpečnost občana a jeho rodiny musely by být splněny tyto podmínky:

- bezpečný prostor v prostoru života občana a jeho rodiny,
- komplexní ochrana zdraví členů rodiny,

²³ PROCHÁZKOVÁ, D. *Bezpečnost lidského systému*. Ostrava, 2007, s. 1

²⁴ PROCHÁZKOVÁ, D. *Bezpečnost lidského systému*. Ostrava, 2007, s. 5

²⁵ Buchbender, O., Bühl, H., Kujat, H. *Wörterbuch zur Sicherheitspolitik*. 3, vollständig überarbeitete Auflage. Berlin, Bonn, Hamburg, Verlag E. S. Mittler & Sohn 1992, s. 134

²⁶ Zeman, P. a kol. *Česká bezpečnostní terminologie*. Výklad základních pojmů. Brno, 2002, s. 13

- záchrana života členů rodiny za mimořádných událostí a krizových situací, poskytnutí první pomoci, zajištění základních životních potřeb,
- trvalé naplňování potřeb členů rodiny, zajištění prosperity rodiny.²⁷

1.1.4 Systém ochrany obyvatelstva v Evropské unii

Ochrana obyvatelstva v zemích Evropské unie (dále jen „EU“) je vymezena především legislativními předpisy jednotlivých členských států. V současné době se ukazuje rostoucí potřeba co největší standardizace. Jak přírodní a technogenní katastrofy a s nimi související narušování životního prostředí, tak i ozbrojené konflikty nebývají omezeny na území jednoho státu, ale působí daleko mimo hranice. Tento vývoj ještě zesílil po teroristickém útoku na USA v září roku 2001.²⁸

Na základě principu subsidiarity, který je zakotven v čl. 5 smlouvy o založení Evropských společenství, je ochrana obyvatelstva věcí členských států EU. Současně ale existuje v ochraně obyvatelstva při závažných katastrofách řada aktivit na úrovni EU. Strukturálně je ochrana obyvatelstva v současné době zahrnuta do generálního ředitelství s názvem Životní prostředí (DG Enviromental), oddělení civilní ochrany a ekologických havárií. Hlavním cílem politiky EU v oblasti ochrany obyvatelstva je podpora a pomoc členských států při odpovídajících aktivitách.

Zásadními dokumenty ochrany obyvatelstva Evropského společenství v současné době jsou:

- Rozhodnutí Rady EU o vytvoření Mechanismu Společenství na podporu zesílené spolupráce v civilní ochraně z roku 2001,
- Rozhodnutí Rady EU ze dne 8. listopadu 2007 o vytvoření Mechanismu civilní ochrany Společenství – tzv. Recast,
- Rozhodnutí Rady EU ze dne 5. března 2007 o zařazení finančního nástroje pro civilní ochranu.²⁹

²⁷ Studijní materiál: Tabulka rozdělení krizového managementu

²⁸ MARTÍNEK, B., TVRDEK, J. *Ochrana obyvatelstva II*. Praha, 2010, s. 65

²⁹ LINHART, P., ŠILHÁNEK, B. *Ochrana obyvatelstva ve vybraných evropských zemích*. Praha, 2009, s. 5

Systémový přístup k ochraně obyvatelstva se liší v západoevropských zemích od přístupu v zemích tzv. východního bloku. V západních zemích, zejména v těch, které mají spolkové uspořádání (Německo, Rakousko, Švýcarsko) není ochrana obyvatelstva v míru organizovaná centralisticky, ale rozhodujícím stupněm je obec a nejdůležitějšími záchrannými subjekty jsou dobrovolné, humanitární, privátní a jiné „nestátní“ organizace.³⁰

V některých skandinávských státech (Finsko, Norsko) se již od počátku nového tisíciletí objevují změny v organizaci a řízení tzv. záchranných služeb a to ze stupně obec na stupeň „bezpečnostní region“, který ne vždy respektuje správní členění státu. Zřizovatelem těchto služeb je i nadále obec, ale organizátorem jejich činnosti je nově zřízený region. Tento způsob organizace je efektivnější z hlediska využití sil a prostředků a také rychlejší z hlediska poskytování záchrany a pomoci.

Ve východoevropských zemích vč. Běloruska a Ukrajiny převládá centralistické pojetí a mezi záchrannými subjekty jednoznačně dominují státní organizace (především hasiči). Zřizovatelem požárních je tedy stát a tito jsou vůči němu ve služebním poměru.

V německy mluvících zemích ve výkonu požární služby vysoce převládá model dobrovolnosti.

Z hlediska legislativních podkladů je ochrana obyvatelstva vymezena zákony, dekrety hlavy státu, vládními nařízeními a jinými dokumenty na centrální úrovni ve většině evropských států. Pouze v Rakousku takový dokument chybí (vše je řešeno na úrovni spolkových zemí) a v Polsku sice takové dokumenty existují, jsou však zastaralé, nepřehledné a neodpovídají skutečné situaci. Naplňování obsahu těchto dokumentů je teoreticky i prakticky neproveditelné. Opatření v rámci ochrany obyvatelstva v Polsku jsou většinou realizována na základě vládních a rezortních nařízení.³¹

³⁰ LINHART, P. *Některé otázky ochrany obyvatelstva*. České Budějovice, 2006, s. 27

³¹ LINHART, P., ŠILHÁNEK, B. *Ochrana obyvatelstva ve vybraných evropských zemích*. Praha, 2009, s. 191, 192

1.2 Legislativa krizového managementu

Při řešení následků mimořádných událostí nebo krizových situací se odvoláváme na následující legislativu, která musí být využívána v ochraně obyvatelstva nebo krizovém řízení.

Základní legislativní akty

- Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České Republiky
- Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. – o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součást ústavního pořádku České Republiky
- Zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České Republiky

Mezinárodní legislativní akty

- Severoatlantická smlouva (Washington, D. C., 4. dubna 1949)
- Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 168/1991 Sb., o vázanosti České a Slovenské Federativní Republiky Dodatkovými protokoly I a II k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů a konfliktů nemajících mezinárodní charakter, přijatých v Ženevě dne 8. června 1977.³²

Ženevské úmluvy na ochranu obětí války byly sjednány na diplomatické konferenci konané v Ženevě od 21. dubna do 12. srpna 1949.

Těmito úmluvami jsou:

- Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli
- Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných, nemocných a trosečníků ozbrojených sil na moři
- Ženevská úmluva o zacházení s válečnými zajatci
- Ženevská úmluva o ochraně civilních osob za války

³² Ženevské úmluvy o ochraně obětí ozbrojených konfliktů. Praha, 1992.

Dne 8. června 1977 byly v Ženevě k úmluvám sjednány dva dodatkové protokoly:

- Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů (Protokol I)
- Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí ozbrojených konfliktů nemajících mezinárodní charakter (Protokol II)³³

Dne 8. prosince 2005 byl v Ženevě sjednán již třetí dodatkový protokol:

- Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. 8. 1949 o přijetí dalšího rozeznávacího znaku (Protokol III)

- Evropská dohoda o mezinárodní silniční přepravě nebezpečných věcí (Dohoda ADR).

Příloha A: ustanovení o nebezpečných látkách a předmětech.

Příloha B: ustanovení o dopravních prostředcích a o přepravě.

- Vyhláška Ministerstva zahraničních věcí č. 8/1985 Sb., o Úmluvě o mezinárodní železniční přepravě (COTIF)

Krizová legislativa

V roce 2000 bylo přijato množství systémových, organizačních a legislativních úprav, které realizují opatření ochrany obyvatelstva, a na základě potřeby krizového managementu vznikla tato legislativa:

Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů:

Definuje integrovaný záchranný systém, mimořádné události, záchranné a likvidační práce, ochranu obyvatelstva, zařízení civilní ochrany, věcnou a osobní pomoc, specifikuje použití a složky systému, postavení a úkoly ústředních a územních orgánů, organizaci záchranných a likvidačních prací v místě zásahu, práva a povinnosti

³³ Ženevské úmluvy o ochraně obětí ozbrojených konfliktů. Praha, 1992.

právnických, podnikajících fyzických osob a fyzických osob při mimořádných událostech, výjimky, sankce, náhrady, finanční zabezpečení a ostatní kategorie IZS.³⁴

Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů:

Uvádí základní pojmy krizových opatření, definuje krizový stav nebezpečí, vyjmenovává krizové orgány jednotlivých stupňů, z hlediska pravomocí krizových orgánů popisuje práva a povinnosti za krizových stavů, dále práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě na krizové situace, při jejich řešení a při ochraně kritické infrastruktury, sankce při nesplnění povinností, řízení k náhradám výdajů, škod atd.³⁵

Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatření pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů:

Zabývá se vymezením základních pojmů k hospodářským opatřením pro krizové stavy, působností orgánů v systému těchto opatření, charakterizuje tento systém v rovině nouzového hospodářství a hospodářské mobilizace, zmiňuje možnosti regulačních opatření, úkoly kontroly, sankce aj.³⁶

Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů:

Účelem tohoto zákona je chránit povrchové a podzemní vody, stanovit podmínky pro hospodárné využívání vodních zdrojů a pro zachování i zlepšení jakosti povrchových a podzemních vod, vytvořit podmínky pro snižování nepříznivých účinků povodní a sucha a zajistit bezpečnost vodních děl. Účelem tohoto zákona je též přispívat k zajištění zásobování obyvatelstva pitnou vodou a k ochraně vodních ekosystémů.³⁷ Ale z hlediska krizového řízení tento zákon řeší povodňové orgány, povodňová opatření a veškerou problematiku spojenou s řešením povodní.

³⁴ Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů

³⁵ Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon)

³⁶ Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatření pro krizové stavy a o změně některých zákonů

³⁷ Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů

1.3 Krizový management

Krizový management, v českém prostředí častěji nazýván "krizové řízení", (ang. *crisis management*) lze popsat jako management pro řešení krizových situací, neboť je lidstvo na takovém stupni poznání, že je nutnost přistupovat k řešení nepříznivých vlivů cílevědomě s oporou v legislativě státu. Vznikla tak oblast řízení, pro kterou se ustálil výraz „krizový management“³⁸

Existují desítky různých definic pojmu „krizový management“, z nichž pro ilustraci uvádím definici manažerskou, kterou vymezuje E. Antušák a Z. Kopecký:

"Krizový management představuje ucelený soubor přístupů, názorů, zkušeností, doporučení, metod a opatření, které vedoucí pracovníci (manažeři) a krizoví manažeři užívají ke zvládnutí specifických činností (manažerských funkcí) při:

- minimalizaci zdrojů (příčin vzniku) krizových situací (fáze prevence)
- přípravě na činnost v krizových situacích (fáze korekce)
- bránění vzniku a eskalaci krizových situací (fáze protikrizové intervence či kontrakce)
- redukce zdrojů krizových situací a jejich negativního působení (fáze redukce)
- odstraňování následků působení negativních faktorů krizové situace (fáze obnovy)"³⁹

1.3.1 Základní pojmy krizového managementu

(hrozba, riziko, krizová situace, krize, krizový stav)

Hrozba [threat] – *„je libovolný subjekt, jenž svým působením (činností) může poškodit nebo zničit konkrétní zájem jiného subjektu (tzv. hrozba intencionální) nebo jev či událost jako bezprostřední příčina poškození nebo zničení konkrétní chráněné hodnoty nebo zájmu (tj. tzv. hrozba neintencionální).“⁴⁰*

³⁸ HORÁK, R. a kol. *Průvodce krizovým řízením pro veřejnou správu*. Praha, 2004. s. 69

³⁹ ANTUŠÁK, E., KOPECKÝ Z. *Krizový management. Úvod do teorie*. Praha, 2006. s. 17

⁴⁰ ANTUŠÁK, E., KOPECKÝ Z. *Krizový management. Úvod do teorie*. Praha, 2006. s. 48

Riziko [risk] – „je pravděpodobnost, že dojde ke škodlivé události, jež postihne danou hodnotu. Jinak je riziko možnost, že s určitou pravděpodobností vznikne událost, jež se liší od toho, co si přejeme. Riziko je odvozená závisle proměnná a dá určit nebo odhadnout tzv. analýzou rizik.“⁴¹

Krizová situace [crisis situation] – „je ohrožení takové povahy a rozsahu, které představuje vážnou a bezprostřední hrozbu pro existenci státu a život jeho obyvatelstva a kdy orgány veřejné moci nejsou schopny řešit tuto situaci standardními (běžnými) prostředky.“⁴²

Krise [crisis] – „je situace vážného, ale ne vždy transparentního narušení fungování určitého systému či jeho části, spojená s potřebou časově a systémově adekvátního rozhodnutí a řešení.“⁴³

Krizový stav [crisis state] – „je (právní) kategorie vyhlášována Parlamentem ČR (válečný stav, stav ohrožení státu), vládou ČR (nouzový stav), nebo hejtmanem kraje (stav nebezpečí) za účelem řešení krizové situace.“

Cílem vyhlášení krizového stavu je, kromě jiného, legalizace (potvrzení zákonem) změn kompetencí jednotlivých orgánů, potřebných k překonání dané krizové situace (krize). Právo vyhlásit krizový stav má pouze *orgán krizového řízení*, a to za podmínek přesně stanovených zákonem.⁴⁴

1.3.2 Bezpečnostní rizika a hrozby pro občany

Bezpečnostní rizika a hrozby jsou jevy a procesy, které mohou přímo nebo nepřímo negativně působit na společnost, funkce státu nebo jeho občany a jejich rodiny. Bezpečnostní riziko je definované jako možné vznikající nebezpečí za předpokladu, že nebezpečné jevy mohou a nemusí nastat. Taková rizika mohou v některých případech přerůst v bezpečnostní hrozby. Bezpečnostní hrozbou se rozumí situace, která ohrožuje stát a je způsobilá poškodit jeho životní zájmy.

⁴¹ ZEMAN, P. a kol. *Česká bezpečnostní terminologie*. Výklad základních pojmů. Brno, 2002. s. 58

⁴² VANÍČEK, J. a kol. *Právní úprava krizového řízení v ČR*. Praha, 2005. s. 33

⁴³ HLAVÁČ, I. In. ZEMAN, P. a kol. *Česká bezpečnostní terminologie*. Výklad základních pojmů. Brno, 2002, s. 70

⁴⁴ ANTUŠÁK, E., KOPECKÝ Z. *Krizový management*. Úvod do teorie. Praha, 2006. s. 48,49

Při zajištění bezpečnosti vychází každý stát z průběžného identifikování bezpečnostních rizik a hrozeb pro společnost, pro občany a pro stát. Jejich klasifikace analyzována z hlediska aktuálnosti, negativního potenciálu ohrožení jeho zájmů a míry pravděpodobnosti jejich uskutečnění, a to průběžným získáváním a vyhodnocováním relevantních informací a vytvářením bezpečnostního prostředí.⁴⁵

Bezpečnostní rizika, jimiž může být Česká Republika ohrožena, jsou diferencovaná a jejich vznik a působení se prolínají v oblastech civilizačních, politicko-vojenských, ekonomických, ekologických ale i v oblasti kriminality a organizovaného zločinu.

Při posuzování bezpečnostních hrozeb a rizik dnešního světa je nezbytné si položit dvě základní otázky:

- Jak bezpečnostní hrozby a rizika hodnotí NATO?
- Jak k těmto pojmům přistupuje ČR?

Po jejich zodpovězení je možné učinit tři koncepční kroky:

- nastínit základní charakteristiku pojmů hrozba a riziko,
- vymežit jejich vzájemné zásadní rozdíly,
- každý z těchto pojmů jasně kategorizovat.

Ve 2. polovině 90 let se o pojmech hrozba a riziko začalo důkladněji diskutovat také v České Republice. Dokument Bezpečnostní strategie ČR z roku 1999 uvedl celkem 9 rizik a klasifikoval je „z hlediska pravděpodobnosti jejich aktivace v hrozby“. Úskalím tohoto přístupu je skutečnost, že všech 9 zmiňovaných rizik jsou jevy objektivního charakteru, které nelze výraznějším způsobem ovlivňovat.⁴⁶

Bezpečnostní rizika „z hlediska pravděpodobnosti jejich aktivace v hrozby“:

- 1) živelní katastrofy (pohromy), průmyslové a ekologické havárie, vznik a šíření epidemií. Riziko je trvale vysoce aktuální, hrozící během několika hodin až dnů

⁴⁵ HORÁK, R. a kol. *Průvodce krizovým řízením pro veřejnou správu*. Praha, 2004. s. 11

⁴⁶ EICHLER, Jan. Jak vyhodnocovat bezpečnostní hrozby a rizika dnešního světa. *Obrana a strategie* [online]. 2004, 2/2004, [cit. 2011-03-03]. S. 1, 2

katastrofou, s obtížně předvídatelným rozsahem a s možností jeho přeměny v hrozby dosud neznámého charakteru.

- 2) Narušení (zneužívání) standardních mezistátních ekonomických vztahů, přerušení toku strategických komodit, surovin a informací.
- 3) Jednotlivé teroristické akce nebo organizované aktivity mezinárodního zločinu mimořádného rozsahu.
- 4) Rozsáhlé migrační vlny, jejichž pronikání na území státu může přerůst do násilné činnosti migrantů.
- 5) Násilné akce subjektů cizí moci (státní i nestátní) proti osobám zdržujícím se na území České republiky, majetku a jiným chráněným zájmům státu (např. vyvolané účasti státu v mezinárodních mírových a humanitárních misích).
- 6) Ohrožení základních hodnot demokracie a svobody občanů v jiných zemích v takovém rozsahu a charakteru, že ohrožuje bezpečnost mezinárodního prostředí.
- 7) Rozsáhlá a závažná diverzní činnost, jejímž cílem je v rámci zjevné přípravy agrese znehodnotit prostředky obrany České republiky a narušit její přechod na válečný stav.
- 8) Hrozba agrese
- 9) Vojenské napadení

1.3.3 Možné následky MU/KS z pohledu občana a jeho rodiny

Bezpečnostní rizika České republiky a následky mimořádných nebo krizových situací mohou ovlivnit a postihnout kohokoli z nás. Na otázku „co nám hrozí“, neexistuje bohužel jednoznačná odpověď. Je důležité si uvědomit možná nebezpečí, která plynou například z výše uvedených bezpečnostních rizik, ale také rizika, která nás provádí každodenním životem (např. dopravní nehoda, náledí, devastace životního prostředí) a další, která mohou ohrozit životy, zdraví obyvatel a způsobit velké škody na materiálních hodnotách.

Pro případ možných následků živelních pohrom a dalších mimořádných událostí je nutné se připravit a minimalizovat tak riziko jejich dopadů. Příprava pro případ ohrožení občana a jeho rodiny spočívá především v analýze a uvědomění si možných

nebezpečí, která by je mohla ohrozit na životě, zdraví nebo jejich majetku. V rodině pak hovořit o tom, co byste dělali v případě vzniklého nebezpečí nebo-li realizace preventivních opatření, jako je dodržování pravidel bezpečnosti práce, požární ochrany, vyhnutí se rizikovým činnostem nebo pojištění majetku pro případ poškození následkem mimořádné události. Dalším důležitým bodem v rámci přípravy na případ ohrožení, je pak objasnění problematiky ochrany života a zdraví dětem. V případě potřeby připravit důležitá telefonní čísla tísňového volání a v neposlední řadě by měl každý dospělý občan zvládnout první pomoc a základní ochranná opatření.⁴⁷

Tyto zásady na přípravu řešení mimořádných událostí a krizových situací snižují riziko jejich dopadů a následků pro občana a jeho rodinu. Přispívají tak k jistému pocitu bezpečí členů rodiny a snižuje se pravděpodobnost rizika následků MU/KS.

⁴⁷ Studijní materiál: Základní matice řešení oblasti krizového managementu

1.4 Postavení občana v krizovém managementu

Představu o tom jakou má důležitost postavení občana a jeho rodiny v oblasti krizového managementu vám objasním v této, pořadím čtvrté kapitole. Nejprve vymezím rozdělení krizového managementu na tři části, kdy se obzvláště zaměřím na tu část, kterou vyplňuje občan a jeho rodina.

1.4.1 Rozdělení krizového managementu

Této oblasti je věnována prioritní pozornost, neboť celý systém krizového managementu musíme chápat jako komplexní zajištění ochrany zdraví a životů občanů, majetku, životního prostředí, obrany a ochrany samostatného státu, to znamená zajištění hospodářského a sociálního života státu, jeho zásahu v případě ohrožení, či narušení základních podmínek života, nastartování obnovy a dalšího rozvoje.

Nesnadné je to i s rozsahem krizového managementu, kde se hovoří o obraně a bezpečnosti státu, o ochraně obyvatel, instituce a společnosti se většinou zabývají problémy a riziky až když nastanou a o možných ohroženích jednotlivých občanů se téměř nemluví.

Proto je velmi důležité říci, koho se rizika mohou a budou týkat. Jen tak si možná nebezpečí uvědomíme. Laicky řečeno, krizový management obsahuje tři velmi rozdílné části:

1. **Osobní** - týkající se života občana a jeho rodiny
2. **Soukromou** - zahrnující celou oblast podnikajících právnických a fyzických osob (podniky, organizace, společnosti, družstva, banky, pojišťovny, právnické a podnikající fyzické osoby, politické strany, církve, svazy, nadace, fondy, kluby, spolky, sdružení,...)
3. **Veřejnou** - představující obranu a bezpečnost státu a také ochranu obyvatel (samospráva, státní správa + prvky bezpečnostního systému)⁴⁸

⁴⁸ ŘÍHOVÁ, Jana. *Rozdělení krizového managementu* [online]. 10. 11. 2009 [cit. 2011-02-03]. Jindřichův Hradec – zpracoval Ing. Jiří Hruška

Osobní část, která zahrnuje pouze jednotlivce - občana a jeho rodinu, je velmi opomíjenou součástí krizového managementu. Přitom rozhoduje o kvalitě života každého jednotlivce a jeho rodiny. O této části krizového managementu nejsou publikovány téměř žádné informace. Přitom statistika úmrtí je neúprosná. Nutné je zdůraznit, že nejvíce úmrtí v České republice v minulých letech v důsledku vnějších příčin bylo v důsledku pádů. Pak následovaly sebevraždy a dopravní nehody. Tyto tři příčiny tvoří 71% všech úmrtí na vnější příčiny. Dalšími příčinami jsou s již podstatně menšími počty otravy, zadušení a utonutí. V posledních letech dochází ke změně – nejvíce úmrtí v důsledku vnějších příčin představují sebevraždy.

U dětské populace je to ale zcela jinak. Třetina úmrtí připadá na dopravní nehody, následují zadušení a utonutí. Ve věku 15 - 39 let připadá většina úmrtí na dopravní nehody a sebevraždy. U osob mezi 40 - 64 let jsou na prvním místě sebevraždy, následují dopravní nehody. U osob nad 65 let připadá polovina případů na pády, následují sebevraždy a dopravní nehody jen s malým podílem.^{49, 50}

Tato oblast je na rozdíl od soukromé a veřejné části krizového managementu financována pouze ve výjimečných případech v řádech tisíců korun. Z tohoto důvodu by měla být ochrana občana uskutečňovaná jím samým a cílem by měl být kvalitní život občana v bezpečném prostředí.

Osobní část krizového managementu je pro každého občana nejdůležitější, neboť bezprostředně rozhoduje o kvalitě jeho života. Každý musí řešit „své problémy“ sám a zároveň v rámci své rodiny.

Druhá je **soukromá část** představována právníckými a podnikajícími fyzickými osobami. Problematiku řeší vedoucí pracovníci firem, společností, podniků, spolků, nadací, sdružení občanů atd., protože jejich cílem je zajištění prosperity a zisku. Opatření jsou financována z rozpočtů společností a podniků v řádu milionů pouze u těch největších, většinou spojených s mezinárodním kapitálem. U českých institucí není

⁴⁹ ŘÍHOVÁ, Jana. *Co nám hrozí* [online]. 17. 12. 2010 [cit. 2011-02-03]. Jindřichův Hradec – zpracoval Ing. Jiří Hruška

⁵⁰ Český statistický úřad, Zemřelí podle příčin smrti, pohlaví a věku. Dostupné na:
<http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/4019-10>.

problematicke rizik věnována náležitá pozornost, dokonce by se dalo říci, že rizika jsou ve většině případů podceňována.

Veřejnou část krizového managementu řeší stát, státní správa a samospráva. Na tuto oblast jsou každoročně uvolňovány miliardy korun ze státního rozpočtu, protože musí zajistit životní zájmy České republiky, strategické zájmy a další významné zájmy a ochranu občana provedením neodkladné (urgentní) pomoci, záchranných a likvidačních prací, zajistit provedení opatření ochrany obyvatel, realizaci krizových opatření při vzniku krizových situací. A dále podle potřeby provedení obranných, bezpečnostních a ochranných opatření.⁵¹

Stát musí zajistit existenci České republiky, její suverenity, územní celistvosti a politické nezávislosti, obranu demokracie a právního státu a ochrana základních lidských práv a svobod obyvatel. Tyto životní zájmy zabezpečuje stát rozsáhlými opatřeními Bezpečnostní strategie, kterou provádí pomocí zahraniční, obranné a hospodářské politiky a politiky v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejné informovanosti.⁵²

1.4.2 Nový náhled na postavení občana v krizovém managementu

Krizový management je především o lidech a o jejich přežití, ať už se jedná o pomoc občanovi a jeho rodině nebo ti kdo pomoc poskytují. Cílem opatření orgánů státu a orgánů územních samosprávních celků při přípravě na mimořádné události a jejich řešení je ochrana života, zdraví a majetku občanů.

První pomoc, kdy situace zpravidla nevyžaduje zásah jedné z hlavních složek integrovaného záchranného systému, provádí sám postižený občan nebo jeho nejbližší příbuzní, kolegové, známí, případně jiná přítomná osoba. Bezprostřední pomoc občanovi při jeho ochraně poskytují složky integrovaného záchranného systému, obec nebo zaměstnavatel.⁵³

⁵¹ ŘÍHOVÁ, Jana. *Rozdělení krizového managementu* [online]. 10. 11. 2009 [cit. 2011-02-03]. Jindřichův Hradec – zpracoval Ing. Jiří Hruška

⁵² Bezpečnostní strategie České Republiky 2003, s. 6

⁵³ Studijní materiál: Systém pomoci ohroženým a postiženým občanům

Základním prvkem systému ochrany obyvatelstva však musí být informovaný a sebevzdělaný občan, kterému budou státní orgány, orgány územních samosprávných celků a zaměstnavatelé poskytovat informace o možných ohroženích, plánovaných opatřeních a postupu při řešení následků mimořádných událostí.

Očekává se adekvátní reakce občana na přijímaná opatření, na která bude připravován v rámci organizované přípravy obyvatelstva k sebeochraně a vzájemné pomoci a v souvislosti s prohloubením veřejné informovanosti. Tím bude mít občan možnost získat základní znalosti a dovednosti o způsobu chování po vyhlášení varovného signálu, telefonních číslech tísňového volání, místech poskytování nezbytných informací, v přípravě evakuačního zavazadla, k provedení improvizované ochrany ukrytím ve vhodných částech obytných domů, provozních a výrobních objektů a improvizované ochrany dýchacích cest, očí a povrchu těla, o opatřeních v případě ohrožení povodní a úniku nebezpečných látek, o hygienických opatřeních v prostorech karantény, o poskytování první předlékařské pomoci a provedení částečné dekontaminace.

Obdržené informace a získané znalosti umožní občanovi chránit svoji osobu a poskytovat pomoc svým nejbližším, orientovat se za vzniku mimořádných událostí i krizových situací.⁵⁴

Při přípravě na řešení mimořádných událostí a krizových situací si především musíme uvědomit, jaké jsou naše priority a cíle.

Mezi základní priority občana a jeho rodiny patří:

- tvorba bezpečného prostoru pro život,
- komplexní ochrana zdraví členů rodiny,
- záchrana života členů rodiny za mimořádných událostí a krizových situací, poskytnutí první pomoci,
- zajištění základních životních potřeb.

⁵⁴ MARTÍNEK, B. MV-GŘ HZS ČR: Koncepce ochrany obyvatelstva, příloha k usnesení vlády. Praha 2005, s. 7

Hlavním cílem každého občana je přežít a ochrana jeho zdraví. Kromě zajištění prosperity rodiny je neméně důležité i naplnění potřeb členů rodiny.⁵⁵

⁵⁵ Studijní materiál: Tabulka rozdělení krizového managementu

1.5 Vzdělávání a preventivně výchovná činnost pro občany

V dnešní době jsou občané stále více ohrožováni událostmi typu požárů, havárií v chemickém provozu, radiačních havárií, různými druhy živelních pohrom, teroristických akcí apod. Při vzniku mimořádné události je povinností hasičského záchranného sboru a složek integrovaného záchranného systému poskytnout občanům veškerou pomoc. Stejně důležitá je však připravenost člověka umět požárům a jiným událostem předcházet a dokázat se v počátečním stavu ohrožení postarat sám o sebe a své nejbližší.

Zde má nezastupitelnou funkci preventivně výchovná činnost, která má za úkol připravovat občany na dopad možných následků mimořádných událostí a naučit je, jak se v případě ohrožení zachovat. Je důležité, aby se informace o způsobu sebeochrany a chování při mimořádných událostech dostaly ke všem věkovým kategoriím občanů.

Oblast působnosti v odvětví preventivně výchovné činnosti je opravdu velmi široká, vzhledem k tomu, že ke vzniku mimořádné události může dojít při každodenní činnosti. Proto bychom měli být na takové situace alespoň částečně připraveni, abychom mohli pomoci nejenom sobě, ale i ostatním. Je to úkol, který stojí před profesionálními a dobrovolnými hasiči, cílevědomě působit účinnou výchovou na své spoluobčany, protože „kdo je připraven, není překvapen!“

V současné době došlo k výraznému zlepšení informovanosti občanů z článků v tisku, pořadů s preventivní tematikou v televizních a rozhlasových médiích nebo pomocí přehledných letáčků z oblasti ochrany obyvatelstva a obecné požární prevence s návody, jak se zachovat při vzniku mimořádné události.⁵⁶

Další prevence v oblasti požární ochrany je umístěna na webových stránkách hasičského záchranného sboru ČR, kde můžeme najít příručky pro:

- všechny – publikace „Doma bezpečně“
- učitele základních a speciálních škol

⁵⁶ *Preventivně výchovná činnost* [online]. 2007 [cit. 2011-02-04]. Dostupné z WWW: <www.hzsmsk.cz/sklad/kraoo/prosinec07.pdf>.

- učitele středních škol
- podnikatele
- projektanty⁵⁷

1.5.1 Preventivní činnost u základních složek IZS

Opatření ochrany obyvatelstva jsou uskutečňována složkami integrovaného záchranného systému, zejména HZS ČR. Integrovaný záchranný systém tvoří základní pilíř při koordinaci činností a postupů jeho jednotlivých složek při přípravě na mimořádné události, při záchranných a likvidačních pracích a při ochraně obyvatelstva před a po dobu vyhlášení stavu nebezpečí, nouzového stavu, stavu ohrožení státu a válečného stavu. Základním předpokladem pro efektivní realizaci opatření ochrany obyvatelstva je jejich zpracování v havarijních a krizových plánech a plánech obrany. Odpovědnost za jejich provádění je rozdělena nejen na orgány státní správy a samosprávy, ale také na právnické, podnikající fyzické a fyzické osoby, jinými slovy je věcí nás všech.⁵⁸

Hasičský záchranný sbor ČR (HZS ČR)

Zákonem č. 238/2000 Sb., se zřizuje hasičský záchranný sbor České Republiky, jehož základním posláním je chránit životy, zdraví obyvatel a majetek před požáry a poskytovat účinnou pomoc při mimořádných událostech.⁵⁹

Základním principem požární prevence v ČR je vytváření a rozvíjení podmínek pro účinnou ochranu života a zdraví občanů a majetku před požáry a pro poskytování pomoci v případě vzniku požáru. Mezi hlavní funkce generálního ředitelství HZS ČR patří organizace a řízení výkonu státní správy na úseku požární ochrany, jejíž základní součástí je plnění úkolů v oblasti požární prevence.⁶⁰

⁵⁷ HZS ČR [online]. 2010 [cit. 2011-02-04]. Prevence v požární ochraně. Dostupné z WWW: <<http://www.hzscr.cz/clanek/prirucky-analyzy-a-metodiky-prevence-v-pozarni-ochrane.aspx>>.

⁵⁸ KRATOCHVÍLOVÁ, D. *Ochrana obyvatelstva*. 1. vyd. Ostrava, Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2005. s. 3.

⁵⁹ Zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů

⁶⁰ KAISER, R. Požární prevence v ČR [online]. 2010 [cit. 2011-04-18]. HZS ČR.

Na úrovni **generálního ředitelství HZS ČR** se tyto úkoly a činnosti zabezpečují pomocí oddělení organizace a metodiky prevence a oddělení technické prevence.

Oddělení organizace a metodiky plní zejména tyto úkoly:

- a) usměrňuje a kontroluje v rozsahu svěřené působnosti výkon státní správy HZS krajů v oblasti prevence, kontrolní činnosti a zajišťování příčin vzniku požárů,
- b) zabezpečuje a koordinuje zpracování koncepcí a metodických materiálů v oblasti požární prevence, kontrolní činnosti a zjišťování příčin vzniku požárů,
- c) připravuje podklady pro odbornou přípravu a ověřování odborné způsobilosti příslušníků HZS ČR pro oblast požární prevence,
- d) koordinuje ověřování odborné způsobilosti fyzických osob podle § 11 zákona o požární ochraně,
- e) podílí se na odvolacím řízení proti rozhodnutím při výkonu státního požárního dozoru a poskytuje věcné podklady pro řešení,
- f) podílí se na zjišťování příčin vzniku u závažných požárů, přičemž spolupracuje s orgány činnými v trestním řízení,
- g) připravuje podklady pro zaměření preventivně výchovné činnosti na úseku prevence, podílí se na jejím zabezpečování a při tom spolupracuje s občanskými sdruženími a jinými orgány a organizacemi působícími na úseku požární ochrany,
- h) podílí se na zajišťování úkolů státní správy na úseku požární ochrany v oblasti prevence závažných havárií způsobených vybranými nebezpečnými chemickými látkami, zejména při určení postupu, zaměření a termínu kontrol,
- i) podílí se na organizování požární ochrany pro období stavu ohrožení státu a válečného stavu a zabezpečování přípravy na činnost v tomto období.

Oddělení technické prevence plní zejména tyto úkoly:

- a) usměrňuje a koordinuje výkon státní správy HZS krajů v oblasti technické požární prevence, zabezpečuje a koordinuje zpracování metodických materiálů v této oblasti,

- b) usměrňuje a koordinuje výkon státní správy HZS krajů na úseku požární ochrany při územním a stavebním řízení,
- c) posuzuje územně plánovací dokumentaci, podklady k vydání územního rozhodnutí a projektovou dokumentaci staveb z hlediska požární bezpečnosti, zpracovává metodické pokyny k tomuto posuzování,
- d) zpracovává návrhy technických požadavků a povinností v oblasti požární prevence ke stavbám, technologiím, výrobkům, činnostem a požárně bezpečnostním zařízením,
- e) posuzuje metodické pokyny jiných ústředních správních úřadů vydaných v oblasti technické požární prevence,
- f) zpracovává stanoviska k návrhům technických a technologických předpisů v oblasti technické požární prevence,
- g) podílí se na odvolacím řízení proti rozhodnutí při výkonu státního požárního dozoru a poskytuje věcné podklady pro řešení,
- h) podílí se na přípravě podkladů pro odbornou způsobilost příslušníků HZS ČR a odbornou způsobilost dle § 11 zákona o požární ochraně pro technickou požární prevenci,
- i) zpracovává podklady k zaměření odborné přípravy v oblasti technické požární prevence ve vzdělávacích zařízeních HZS ČR a v jiných k danému účelu vhodných vzdělávacích zařízeních a podílí se na jejich realizaci,
- j) koordinuje plnění úkolů odboru v oblasti technické prevence.⁶¹

Policie ČR

Policie ČR slouží veřejnosti. Jejím úkolem je chránit bezpečnost osob, majetek a veřejný pořádek, předcházet trestné činnosti, plnit úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti.⁶²

Nedílnou součástí práce městské policie, kterou se zabývají strážníci útvaru prevence je preventivně-výchovná činnost, protože všechny vyspělé státy si uvědomují

⁶¹ GRH HZS ČR. *Úkoly a činnost odboru prevence GRH HZS ČR* [online]. 2010 [cit. 2011-02-06]. Požární prevence v ČR. Dostupné z WWW: <http://www.hzscr.cz/clanek/ukoly-a-cinnost-odboru-prevence-generalniho-reditelstvi-hzs-cr.aspx>.

⁶² Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR a změně některých zákonů.

nutnost prevence jako prostředku pozitivního působení na veřejnost. Základem jejich práce je především cíleně oslovovat děti a mládež prostřednictvím metodicky zpracovaných preventivních programů se zaměřením na bezpečné chování, sociálně-patologické jevy a základy právního vědomí, bezpečný pohyb v silničním provozu a prevenci úrazů. Útvar prevence rovněž nabízí velmi široké spektrum preventivních aktivit směřujících k široké veřejnosti. Jde zejména o prezentaci městské policie na výstavách, akcích pořádaných městem, občanskými sdruženími či jinými organizacemi. Policie ČR zveřejňuje tzv. **preventivní informace**, které jsou určeny pro:

- děti a mládež (bezpečí, šikana, drogy)
- seniory (podvody, násilí)
- bezpečí v dopravě (chodci, cyklisti, řidiči, cestování, dopravní zpravodajství)
- domácí násilí (domácí násilí, institut vykázání)⁶³

Preventivní programy jsou připraveny pro všechny věkové kategorie. Jsou poskytovány zdarma a začínají již od předškolních dětí a končí u seniorů.

- 1) **Mateřské školy** – v této věkové kategorii je nutné prevenci pojmout hravou formou, přizpůsobenou úrovni předškolních dětí. Jsou zde prezentovány základní zásady bezpečného přecházení přes vozovku, chování chodce na chodníku, jak se chovat při styku s neznámými lidmi a v neposlední řadě, co dělat, když uvidí odhozenou injekční stříkačku, když se ztratí, atd.
- 2) **Žáci I. stupně ZŠ** - této věkové kategorii je věnována velká pozornost. Jedná se o cílovou skupinu, u které vhodně volené preventivní aktivity bývají dětmi velmi dobře přijímány. Je zde řešena konkrétní problematika „**Bezpečného chování**“ a to v situacích: sám doma, sám na ulici, jak telefonovat, když jsem sám doma, jak jednat při setkání s cizími lidmi, jak se chovat, když jsem svědkem trestného činu, co udělat, když uvidím odhozenou injekční stříkačku, co dělat, když mně někdo ubližuje, co dělat, když někdo ubližuje druhým, jak se chovat v přírodě, jak být všímavý ke svému okolí. Další preventivní skupina se u I. stupně zaměřuje na „**Zásady bezpečného chování dětí v silničním provozu**“.

⁶³ Policie ČR. *Rady Policie ČR a informace o prevenci* [online]. 2010 [cit. 2011-02-06]. Preventivní informace. Dostupné z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/rady-policie-cr-a-informace-o-prevenci-143872.aspx>>.

Např. povinnosti chodce na chodníku, přecházení vozovky na přechodu pro chodce, přecházení vozovky mimo přechod, před jakými vozidly nemá chodce přednost, chůze po silnici, kde není chodník, povinnosti cyklisty v silničním provozu, vybavení jízdního kola, dopravní značky. Tato preventivní aktivita je prováděna v souladu se stanovisky BESIPu a v souladu se zákonem o provozu na pozemních komunikacích. Děti v tomto věku si již musí uvědomit, že i jako chodci a cyklisté mají své zákonné povinnosti. U dětí do deseti let se zaměřujeme především na povinnosti chodců v silničním provozu. U dětí nad deset let je výuka rozšířena o povinnosti cyklistů v silničním provozu.

- 3) **Žáci II. Stupně ZŠ** - zde je potřeba si uvědomit, že tato věková skupina má "ke všemu" velmi kritický přístup a mnohdy není jednoduché ji oslovit a hlavně vzbudit zájem o preventivní aktivitu. Žáci jsou podrobněji informováni zejména o:
 - postavení a úkolech obecní (městské) policie,
 - bezpečném chování při styku s cizími lidmi,
 - případném styku s drogově závislými,
 - tom, co dělat v případech, kdy jsou obětí nebo svědkem trestného činu.
- 4) **Žáci středních škol, gymnázia** - preventivní aktivity u této cílové skupiny je nutné opět přizpůsobit úrovni jednotlivých škol. Prevenci zde provádíme výhradně formou skupinové práce v jednotlivých třídách. Zde máme připraveny programy se zaměřením na Listinu základních práv a svobod a základy právního vědomí. Cílem je nenásilné přijetí hodnotového žebříčku v pořadí život, zdraví, majetek.
- 5) **Senioři** - preventivní činnost u této cílové skupiny zahrnuje zejména organizování besed s tematikou bezpečného chování a poradenství o ochraně osobního bezpečí a majetku.
- 6) **Preventivní programy pro nevidomé a slabozraké** - jako první v republice vydala městská policie Praha pro nevidomé spoluobčany informační leták v Braillově písmu, který obsahuje informaci o centrech tísňového volání. Nevidomí občané se stávají velmi často oběťmi trestné činnosti, zejména kapesních zlodějů.

Z toho důvodu se městská policie rozhodla pro tyto občany zhotovit formou mluveného slova záznam informačních rad na ochranu osobního bezpečí, zdraví a majetku.⁶⁴

Zdravotnická záchranná služba (ZZS)

Zdravotnická záchranná služba je tvořena 14 územními středisky ZZS s právní subjektivitou, pokrývající území všech krajů a hl. m. Prahy, a jejich součástí jsou okresní střediska ZZS. Zřizovateli územních středisek ZZS jsou kraje a hl. m. Praha. Organizační struktura ZZS není jednoduchá, její řízení není centralizované na rozdíl od ostatních základních složek IZS a doposud neexistuje samostatný zákon o její činnosti.⁶⁵

Hlavní náplní záchranné služby je poskytování odborné přednemocniční neodkladné péče (PNP) u stavů ohrožujících život obyvatel nebo náhlého onemocnění a během jejich dopravy k dalšímu odbornému ošetření nebo při jejich předání do zdravotnického zařízení.⁶⁶

Zdravotnická záchranná služba poskytuje odbornou zdravotní péči v těchto oborech:

- výjezdové skupiny rychlé lékařské pomoci (RLP)
- výjezdové skupiny rychlé zdravotnické pomoci (RZP)
- výjezdové skupiny rendez-vous (RV)
- posádka letecké záchranné služby (LZS)

V rámci prevence a vzdělávání ZZS existují vzdělávací centra, která slouží jako výuková a výcviková centra pro zajištění připravenosti organizace pro poskytování přednemocniční neodkladné péče a na likvidaci hromadných neštěstí a mimořádných událostí. Základní činností je pedagogická a výcviková činnost, kterou se rozumí základní průprava zdravotnických pracovníků k získání potřebných znalostí a návyků pro poskytování PNP, a to jak na úrovni jednotlivce, tak zejména na úrovni týmů výjezdových skupin ZZS.

⁶⁴ MP hlavního města Prahy [online]. 2011 [cit. 2011-02-06]. Prevence. Dostupné z WWW: <<http://www.mppraha.cz/prevence/>>.

⁶⁵ LINHART, P. *Některé otázky ochrany společnosti*. Praha, 2005. s. 48.

⁶⁶ Vyhláška MZ č. 434/1992 Sb., o zdravotnické záchranné službě.

Základní poskytování první pomoci je morální povinností každého občana. O životě člověka často rozhodují vteřiny, jde-li opravdu vašemu blízkému nebo komukoliv jinému o život, má maximálně 5 minut na to, aby mu někdo pomohl, proto je pomoc na místě nutná. Český červený kříž a řada dalších vzdělávacích center v oblasti zdravotnictví poskytuje kurzy první pomoci. Školení jsou určena pro všechny věkové kategorie - od dětí v mateřských školách až po dospělé.

1.5.2 Realizace vzdělávání v oblasti krizového řízení

Realizace opatření ochrany občana a jeho rodiny je prováděna na několika úrovních. Jak už je výše popsáno, nezastupitelnou roli zde hrají základní složky integrovaného záchranného systému, dále je občanovi poskytnuta pomoc od obce nebo od jeho zaměstnavatele. Na základě § 15 odst. 4 zákona 239/2000 Sb. o integrovaném záchranném systému může sám občan získat informace o charakteru možného ohrožení, připravených záchranných a likvidačních pracích a ochraně obyvatelstva při vzniku mimořádné události na příslušném obecním úřadě.⁶⁷ Důležitou úlohu v této oblasti bude plnit podniková sféra a občané na základě budování systému ochrany obyvatelstva. Veřejná správa a podniková sféra musí motivovat a získat občany k aktivní účasti na zajišťování vlastní bezpečnosti, bezpečnosti svých zaměstnanců, spoluobčanů a blízkých.⁶⁸

Díky systematické připravenosti může každý občan lépe překonat strach a paniku, která při takových událostech vzniká. Připravený člověk dokáže reálněji posoudit vzniklou situaci, dokáže pomoci nejen sobě, ale i své rodině nebo sousedům.

Proto je nutné, aby byl občan jako jedinec co nejlépe informován a vzdělán o chování během mimořádných situací. Je totiž základním článkem systému ochrany obyvatelstva. Pro to, aby mohl člověk, jako jedinec reagovat na možný výskyt nebezpečí je potřebné, aby mu byly poskytnuty informace o možných ohroženích, plánovaných opatřeních a postupech při řešení mimořádných událostí.

⁶⁷ Zákon č. 239/2000 o integrovaném záchranném systému a změně některých zákonů

⁶⁸ Koncepte ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020. s. 3

Aktivní zapojení občanů do řešení otázek bezpečnosti je složitý problém nejen v ČR. Jako možné řešení společenských aspektů bezpečnosti se jeví vytváření a mediální prezentace obrazu o zajištění bezpečnosti v ČR a sdílení tohoto obrazu širokou veřejností.⁶⁹

Pro zvýšení informovanosti obyvatelstva o způsobech chování za mimořádných událostí vydávají generální ředitelství HZS ČR, krajské úřady a obce příručky s informacemi pro veřejnost.

Od občana, zaměstnance, žáka, studenta se očekává adekvátní reakce na přijímaná opatření, na něž je připravován v rámci organizované přípravy obyvatelstva k sebeochraně a vzájemné pomoci.

Připravenost pracovníků veřejné správy, právnických a fyzických osob včetně školní mládeže:

Problematika připravenosti pracovníků veřejné správy a právnických osob bude i nadále řešena v souladu s *Koncepcí vzdělávání v oblasti krizového řízení*.⁷⁰

Ke zkvalitnění připravenosti fyzických osob se jeví jako potřebné přijmout *Program výchovy a vzdělávání obyvatelstva k jeho bezpečnosti a ochraně při mimořádných událostech a krizových situacích*. Školní mládež je potřeba vzdělávat v souladu s rámcovými vzdělávacími programy základních a středních škol. Ke zkvalitnění připravenosti budoucích učitelů bude nutné začlenit do studijních programů pedagogických fakult problematiku *Ochrana člověka za mimořádných událostí*.⁷¹

1.5.3 Zásady krizového autořízení (seberízení)

Přestože si každý z nás přeje klidný a spokojený život bez nežádoucích a negativních zásahů, nelze vyloučit, že se kdokoliv z nás může stát účastníkem nebo svědkem dopravní nehody, havárie, neštěstí, či dokonce krizové situace. Protože tyto stavy obvykle provází panika a zmatek, je dobré si zapamatovat několik zásad, jak se v

⁶⁹ MARTÍNEK, B., TVRDEK, J. *Ochrana obyvatelstva II*. Praha, 2010. s. 13

⁷⁰ usnesení Bezpečnostní rady státu ze dne 16. listopadu 2004 č. 14

⁷¹ Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020, Praha: MV-GŘ HZS ČR, 2008. s. 3

uvedených situacích zachovat. Ideální je tyto zásady perfektně ovládat, ale nikdy už je nepotřebovat.⁷²

Obecné zásady chování při mimořádné události

V místě vašeho bydliště lze získat informace o možnostech nebezpečí (únik nebezpečných látek do ovzduší, nebezpečí povodně, požáru apod.). V rodině je vhodné dopředu pohovořit o tom, co dělat v případě nebezpečí, připravit si telefonní čísla a stanovit místa setkání pro případ nutného rozchodu rodiny, naučit děti přivolat pomoc v případě potřeby a znát své jméno a adresu bydliště. Sami občané se mohou na řešení mimořádné události, respektive krizového situace účinně podílet svojí připraveností a informovaností. Pro zvládnutí mimořádné situace je pro občana nezbytné dodržovat určité obecné zásady.⁷³

Při ohrožení, o kterém můžete být vyrozuměni prostřednictvím sirén, rozhlasu, televize, tisku nebo hlášením místního rozhlasu, pojízdného rozhlasového vozu, megafonu nebo od spoluobčanů, dodržujte následující zásady:

- **Respektujte** a snažte se získávat informace z oficiálních zdrojů (rozhlas, televize, místní rozhlas, vyhláška obecního úřadu, pokyny zaměstnavatele apod.).
- **Nerozšiřujte** poplašné a neověřené zprávy.
- **Varujte** ostatní ohrožené osoby ve svém nejbližším okolí, nezapomeňte na neslyšící osoby.
- **Netelefonujte** zbytečně - telefonní síť je v situacích ohrožení přetížena.
- **Nepodceňujte** vzniklou situaci.
- **Pomáhejte** sousedům, zejména starým, nemocným a nemohoucím lidem.
- **Uvědomte si**, že největší hodnotu má lidský život a zdraví a až potom záchrana majetku.

⁷² *Krizové řízení: město Lanškroun* [online]. 2009 [cit. 2011-03-12]. Co dělat při ohrožení. Dostupné z WWW: <<http://www.lanskroun.eu/cz/urad/informace-pro-obcany/krizove-rizeni/co-delat-pri-ohrozeni/>>.

⁷³ *Krizové řízení: město Lanškroun* [online]. 2009 [cit. 2011-03-12]. Obecné zásady chování při MU. Dostupné z WWW: <<http://www.lanskroun.eu/cz/urad/informace-pro-obcany/krizove-rizeni/co-delat-pri-ohrozeni/>>.

- **Uposlechněte** pokynů pracovníků záchranných složek.⁷⁴

Když zazní siréna:

Tón sirény	Délka tónu	Význam
Kolísavý	140 vteřin	Všeobecná výstraha
Přerušovaný	25-10-25 vteřin	Požární poplach
Trvalý	140 vteřin	Zkouška sirén

Pro občany je důležitý první z uvedených tónů - „**všeobecná výstraha**“. Kolísavý tón trvá 140 vteřin a může být vysílán třikrát po sobě v třiminutových intervalech. Kromě signálu „zkouška sirén“, který je zpravidla vyhlášován každou první středu v měsíci ve 12.00 hod., existuje ještě tzv. „požární poplach“ vyhlášovány přerušovaným tónem sirény po dobu 1 minuty za účelem svolání jednotek požární ochrany.

Spolehlivým prostředkem varování obyvatel jsou varovné signály sirén, které se vyhláší při bezprostředním ohrožení mimořádnou událostí nebo při jejím náhlém vzniku. Zvuk sirény upozorňuje na nutnost ukrytí nebo opuštění ohroženého prostoru, dodržování určitých opatření. V případě, že není dostupná prvotní informace, jste nuceni situaci vyhodnotit sami.

Pokud se jedná o povodeň, opusťte ohrožený prostor - přesuňte se ze záplavového území, případně jiného ohroženého prostoru na místo, které zjevně nebude zaplavené.

Pokud se nejedná o povodeň, okamžitě se ukryjte v nejbližší budově, zavřete dveře a okna. Siréna může signalizovat únik toxických látek, plynů, radiačních zplodin a jiných jedů.

Uzavřením prostoru snížíte pravděpodobnost vlastního zamoření. Zapněte rádio nebo televizi a vyčkejte na informace o tom, co se stalo, proč byla spuštěna siréna a

⁷⁴ *Institut ochrany obyvatelstva* [online]. 2010 [cit. 2011-03-13]. Pomoc obyvatelstvu. Dostupné z WWW: <http://www.ioolb.cz/pomoc_ohrozeni.php>.

varováno obyvatelstvo a co dělat dále, uslyšíte v mimořádných zpravodajských relacích hromadných informačních prostředků. V případě výpadku elektrického proudu využijte přenosný radiopřijímač na baterie. Informace jsou dále sdělovány obecním rozhlasem, megafony, nebo pojízdnými rozhlasovými vozy.⁷⁵

Tyto obecné zásady a řada dalších postupů a opatření proti konkrétním událostem jsou popsány téměř na každém webovém serveru, týkající se ochrany obyvatelstva, např. na stránkách Ministerstva vnitra, Institutu ochrany obyvatelstva, Hasičském záchranném sboru ČR nebo na každém oddělení krizového řízení krajského úřadu. Nicméně zásadní problém shledávám v nedostatečné informovanosti občanů, jelikož oni sami nejeví o tuto problematiku zájem z toho důvodu, že se jich bezprostřední nebezpečí netýká. Dle mého názoru by občané měli k této oblasti přistupovat zodpovědněji a povznést tak ochranu obyvatelstva na novou úroveň – osobní.

Úkolem výzkumné části práce je zjistit experimentálním ověřením připravenost občana a jeho rodiny na možnost vzniku mimořádné události, jeho informovanost a v neposlední fázi také jak samotný občan chápe zajištění své bezpečnosti? K zodpovězení těchto otázek jsem uplatnila dotazníkovou metodu, prostřednictvím které zjistím mentalitu a vzdělanost oslovené skupiny mých známých v počtu 95 lidí.

⁷⁵ *Krizové řízení: město Lanškroun* [online]. 2009 [cit. 2011-03-12]. Co dělat při ohrožení. Dostupné z WWW: <<http://www.lanskroun.eu/cz/urad/informace-pro-obcany/krizove-rizeni/co-delat-pri-ohrozeni/>>.

2. CÍL PRÁCE A HYPOTÉZA

Ve své práci jsem si vytyčila základní cíle a hypotézu.

2.1 Cíle práce

Diplomová práce si na základě výše uvedeného klade za cíl analyzovat, popsat a definovat postavení občana v krizovém managementu, neboť se domnívám, že občan a jeho rodina v rámci krizového managementu není vyspecifikována jako základní prvek a doposud se této oblasti nevěnovala téměř žádná pozornost.

Zejména významným krokem pak považuji preventivně výchovnou činnost pro občany při předcházení následkům mimořádných událostí a krizových situací.

Tato práce má také podrobně zkoumat postavení občana z hlediska všech částí krizového managementu, kde je dílčím cílem změnit náhled na problematiku krizového managementu a rozšířit ho o celou jednu oblast – osobní část krizového managementu.

Jak vyplývá z obsahu i vytyčených cílů, může se tato práce stát příspěvkem a pomocníkem při řešení ochrany obyvatelstva v praxi a výrazně přispěje ke zlepšení postupů při řešení krizových situací.

Tato práce tak doufám bude hodnotným příspěvkem do Akademické knihovny Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a poskytne čtenáři základní přehled o tématice občana v krizovém managementu.

Dále předpokládám, že práce pomůže odborníkům, kteří se věnují krizovému managementu, lépe pochopit problematiku a rozměr tohoto tématu, a tak i přispět k prohloubení jejich znalostí a informovanosti, která by měla směřovat k naší větší bezpečnosti. Tím by byl také naplněn podnět zlepšení kvality života.

2.2 Hypotéza

Pro realizaci opatření vedoucí ke komplexní ochraně občana a jeho rodiny je nutné realizovat systémové vzdělávání každého občana v oblasti obrany, bezpečnosti a ochrany.

3. METODIKA

Práce je rozdělena na dva základní celky, část teoretickou a praktickou. Zpracování si žádá odlišný exaktní přístup.

První část práce je teoretického charakteru, kde je především zdůrazněn význam krizového managementu prostřednictvím pojednání o bezpečnosti a ochraně obyvatelstva. Součástí prvního logického celku je i vymezení dalších základních pojmů a souvislostí v oblasti bezpečnosti obyvatel.

Z teoretického hlediska je předmětná problematika popsána v kapitole 1. Současný stav, dále byla použita především metoda komparace při hledání ideálních definic základních pojmů, které uvádí čtenáře do základních souvislostí a tvoří tak teoretický základ k dalším kapitolám.

Diplomová práce si klade za cíl analyzovat postavení občana v krizovém managementu a to hned z hlediska všech tří částí, prioritou pro tuto práci je osobní část krizového managementu. V neposlední řadě je zde popsán právní rámec z hlediska lidské bezpečnosti.

V práci jsem dále uplatnila systémovou a komparativní analýzu u každé z preventivně výchovných činností základních složek IZS s realizací opatření ochrany občana a jeho rodiny. Výsledky analýzy ukazují, že nejlepší prevence je vzdělávání v oblasti krizového sebeřízení.

Zdrojem informací pro teoretickou část diplomové práce byly literární prameny, legislativní normy, konzultace s odborníky, a to s příslušníky či zaměstnanci jednotlivých složek IZS. Neméně cenným zdrojem byly zkušenosti, rady a informace od vedoucího oddělení obrany a krizového řízení městského úřadu v Jindřichově Hradci pana Ing. Hrušky (vedoucí diplomové práce). V neposlední řadě byly informace čerpány i z vlastních znalostí nasbíraných za celou dobu studia na Jihočeské Univerzitě. Na tomto místě je nutno podotknout, že neexistuje mnoho uceleně tištěných publikací zabývajících se tématem občana v krizovém managementu, respektive zabývají se jím pouze okrajově.

Druhý logický celek je spíše praktického charakteru. V rámci kvantitativního výzkumu byla zvolena dotazníková metoda. V této části je především deskriptivní část, která se věnuje analýze dat a informací zaměřených na občana v krizovém managementu. Dotazníky byly poskytnuty náhodně vybrané veřejnosti, skupině občanů, dostupné autorce diplomové práce, s tím že výsledky výzkumu budou platit pouze pro tuto skupinu lidí. Dotazníkového průzkumu se zúčastnila zejména moje rodina a známí.

Komplexním cílem výzkumu bylo za pomoci dotazníkového šetření zjistit současný stav připravenosti občana na možnost vzniku mimořádné události a na to, jak chápe zajištění své bezpečnosti. Tyto údaje vyhodnotit a porovnat s optimálním stavem jak by se informovanost o této problematice měla vyvíjet v populaci. A samozřejmě tak přispět k zodpovědnějšímu přístupu občana a povznést ochranu obyvatelstva na novou úroveň.

Skupině oslovených spoluobčanů bylo rozesláno celkem 100 dotazníků (viz příloha 1), z nichž se mi vrátilo 95 %, a tyto byly zařazeny do průzkumu. Dotazník je koncipován na tři základní složky IZS po 6 otázkách, tedy celkový počet základních otázek je 18. K dokreslení zjišťovaného stavu je dotazník obohacen ještě o 10 doplňujících otázek.

4. VÝSLEDKY

Východiskem každého dotazníkového průzkumu je zachycení primárních dat zkoumaného předmětu. Důležitými prostředky při konečné prezentaci dat jsou grafické metody a znázornění údajů pomocí tabulek. Grafické metody jsou celkově vhodné pro ukázání širších kvalitativních vlastností dat.⁷⁶

Forma dotazníku byla označováním odpovědi, která nejvíce odpovídala názoru, vědomosti či zkušenostem, které obyvatelé s danou problematikou mají.

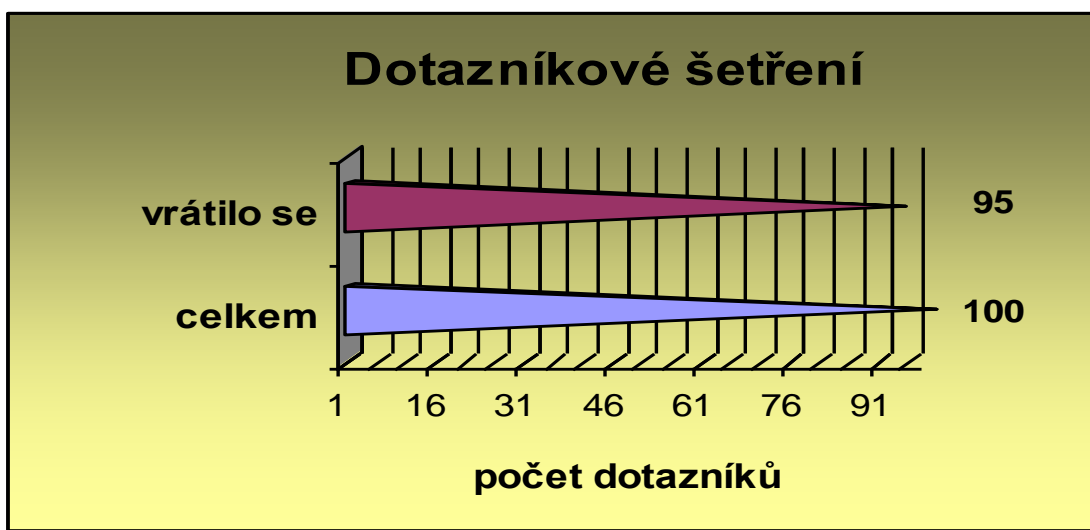
4.1 Výsledky dotazníkového průzkumu

Z celkového počtu sta oslovených občanů dotazník vrátilo 95 respondentů, tedy 95 % občanů ze skupiny dotazovaných lidí.

Tabulka 4.1 Počet vyplněných dotazníků

celkem	100
vrátilo se	95

Graf 4.1 Počet vyplněných dotazníků

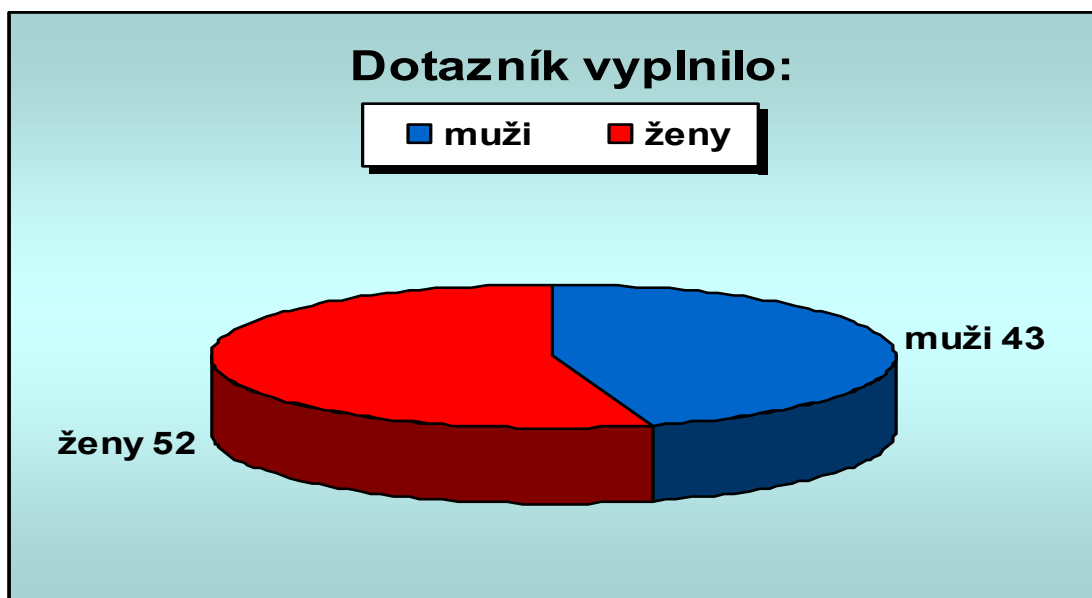
⁷⁶ HENDL, J. *Přehled statistických metod: zpracování dat. 2.*, opr. vyd. Praha, 2006. s 86

První tři otázky jsou obecného charakteru, týkající se pohlaví, věku, vzdělání. Podmnožina základní populace, tedy vzorek oslovených lidí se skládá ze 43 mužů a 52 žen a tito jsou podrobeni zkoumání. Rozsah výběru je přibližně vyvážen.

Tabulka 4.1 pohlaví respondentů

muži	43
ženy	52

Graf 4.1 Přehled pohlaví respondentů

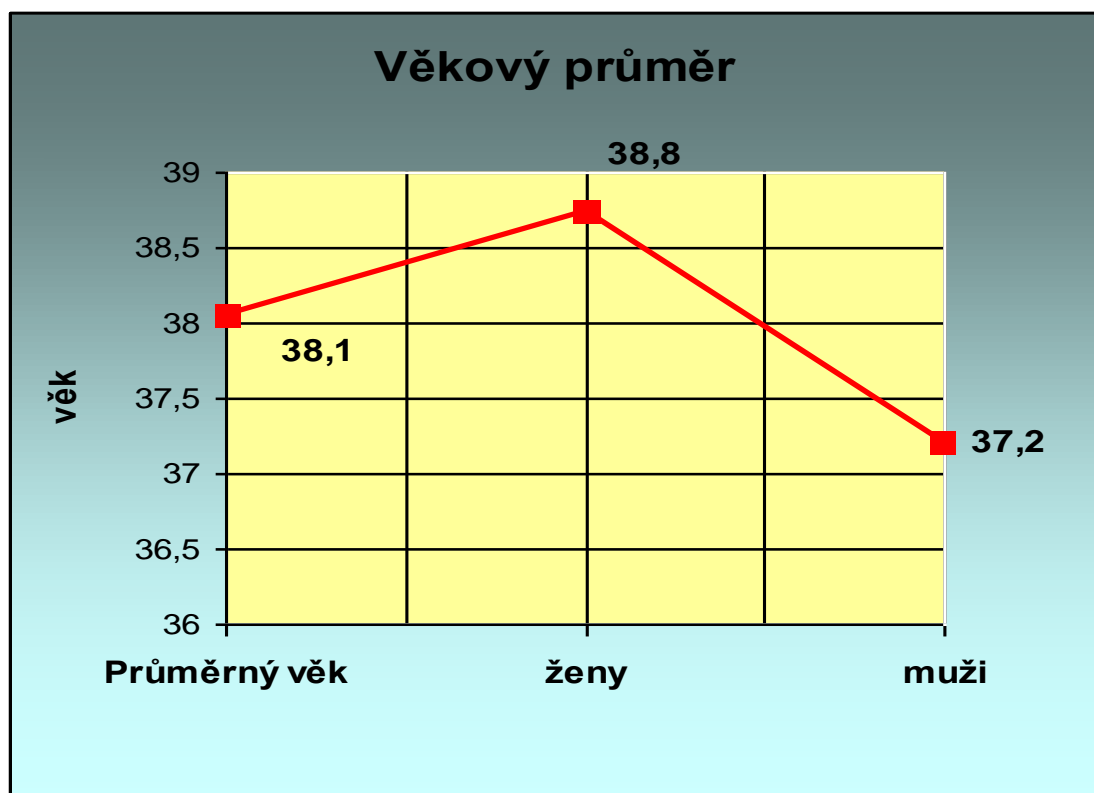

Do průzkumu se zapojili nejrůznější věkové kategorie, nejmladšímu respondentovi je 19 let a nejstarší věk je 66 let. Pro přehlednost uvádím věkový průměr všech dotazovaných občanů.

Tabulka 4.1 Věkový průměr respondentů

průměrný věk	38,1
ženy	38,8
muži	37,2

Graf 4.1 Věkový průměr respondentů

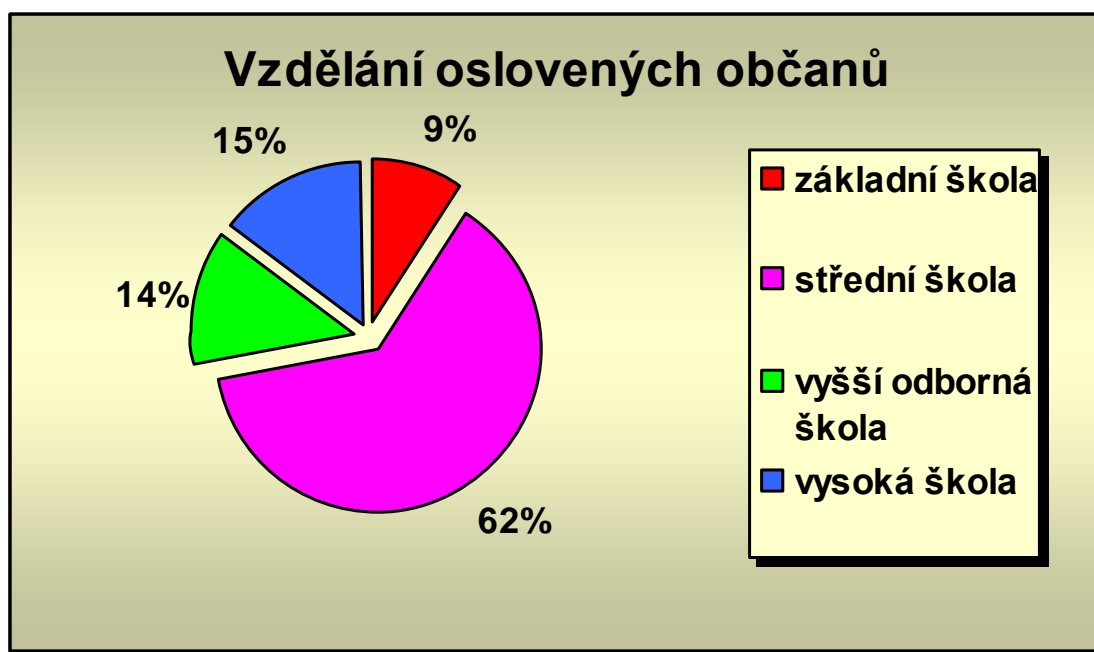

Jako poslední část v hlavičce respondenti uváděli nejvyšší dosažené vzdělání. Občané se mohli zařadit do 4 kategorií: základní škola, střední škola (bez ohledu na SŠ s maturitou či bez maturity), vyšší odborná škola a vysoká škola.

Tabulka 4.1 Vzdělání dotazovaných občanů

Vzdělání	základní škola	střední škola	vyšší odborná škola	vysoká škola
počet	9	59	13	14
v %	9%	62%	14%	15%

Graf 4.1 Přehled vzdělání dotazovaných občanů

Nejen z tabulky, ale i z grafu je zřejmé, že nejvíce oslovených občanů vystudovalo střední školu (62 %), nicméně dotazník byl vyplněn i občany se základním vzděláním v celkovém počtu 9 %.

Rozbor otázek z dotazníku:

Dotazník je koncipován do 3 základních skupin + 10 doplňujících otázek

- Hasičský záchranný sbor ČR
- Policie ČR
- Zdravotnická záchranná služba
- + Doplňující otázky

- každá skupina je po 6 otázkách a bude vyhodnocována samostatně. Vzhledem k tomu, že je u každé otázky jedna správná odpověď, výsledky výzkumu jsou roztrženy na správné a špatné odpovědi, jenž jsou zachyceny v názorných tabulkách, umístěných pod každou skupinou otázek. Pro obraznost je k dispozici i graf se souhrnným záznamem.

K dokreslení zjišťovaného stavu je dotazník obohacen ještě o 10 doplňujících otázek, které budou vyhodnocovány jednotlivě.

I. Hasičský záchranný sbor ČR

1. Jak vnímáte pojem mimořádná událost?

- a) vše co negativně ovlivňuje můj život
- b) *je škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací*
- c) každá nečekaná událost způsobená přírodními vlivy (ne působením člověka), která není v daném ročním období obvyklá

2. Kdy může zaznít varovný signál „všeobecná výstraha“

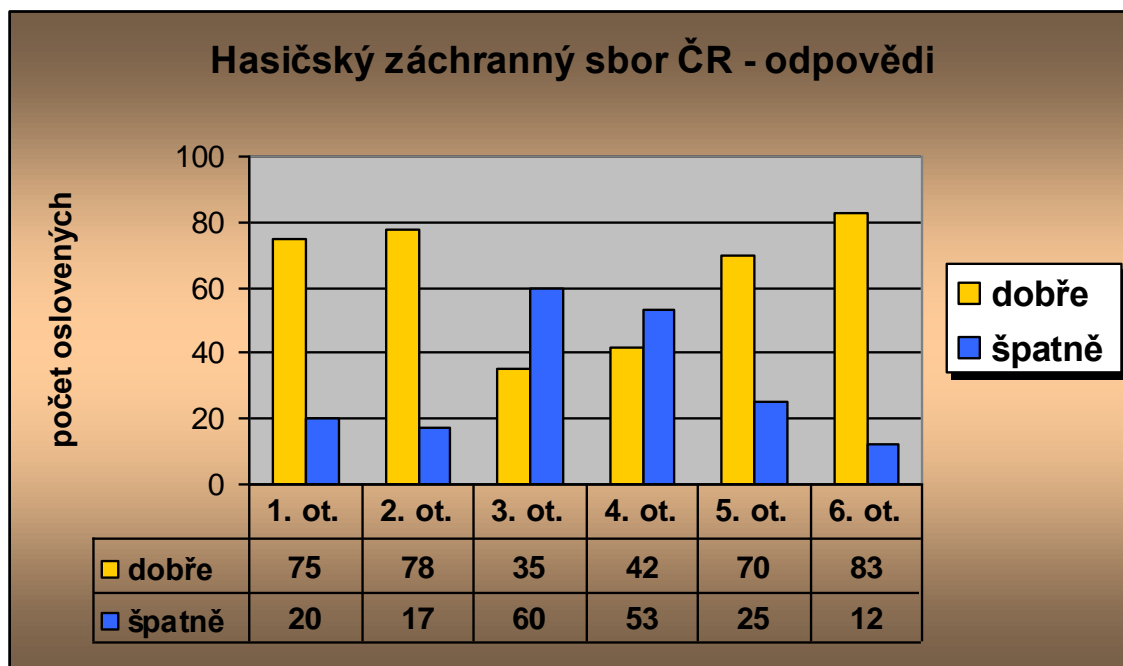
- a) při hlášení místního rozhlasu
- b) při zkoušce sirén
- c) *při hrozbě nebo vzniku mimořádné události*

- 3. Jaký signál civilní ochrany je určen k varování obyvatelstva?**
- a) *kolísavý tón sirény v délce trvání 140 sekund*
 - b) *trvalý tón sirény v délce trvání 60 sekund*
 - c) *trvalý tón sirény v délce trvání 140 sekund*
- 4. Kdo odpovídá za realizaci opatření ochrany obyvatelstva na území obce?**
- a) *Bezpečnostní rada obce*
 - b) *Starosta obce*
 - c) *HZS kraje*
- 5. Jednotné evropské číslo tísňového volání 112 je určeno k ohlašování mimořádných událostí:**
- a) *pro cizí státní příslušníky*
 - b) *pro občany zemí EU*
 - c) *pro kohokoliv, tedy i pro občany ČR*
- 6. Jak zjistíme, že došlo k závažné mimořádné události?**
- a) *pomocí pevné telefonní linky*
 - b) *prostřednictvím obecního úřadu a starosty*
 - c) *prostřednictvím sirén a následně vyrozuměním verbální informací co se stalo*

Tabulka 4.1.1 HZS ČR – odpovědi

odpověď	1. otázka	2. otázka	3. otázka	4. otázka	5. otázka	6. otázka
dobře	75	78	35	42	70	83
špatně	20	17	60	53	25	12

Graf 4.1.1 Přehled odpovědí oslovených občanů

Zhodnocení:

Z první kategorie otázek (HZS ČR) jsem zjistila, že většina dotazovaných občanů vnímá správně pojem mimořádná událost a podněty, které se vztahují k základnímu prvotnímu impulsu, kam volat v případě nebezpečí. První zásadní nedostatky se objevili u rozpoznání tónu sirény určené pro varování obyvatelstva, kterou doprovází další informace a pokyny. Otázka č. 4 poukazuje na zkreslené představy občanů o odpovědnosti za realizaci opatření ochrany obyvatelstva na území obce a na jakém místě získat informace o charakteru možného ohrožení, o připravených záchranných a likvidačních prací a ochraně obyvatelstva při vzniku mimořádné události. Při pohledu na graf je zřejmé, že převažují správné odpovědi (67,2 %) nad těmi chybnými (32,8 %).

II. Policie ČR

1. Jak chápete pojem bezpečnost?

- a) systém zahrnující ochranu osob a majetku
- b) je to soubor opatření k ochraně lidského systému
- c) *stav, kdy jsou na nejnižší možnou míru eliminovány hrozby pro objekt a jeho zájmy*

2. Policie jako ozbrojená složka státu, má za úkol:

- a) zajišťovat pořádek v dopravě
- b) zajišťovat obranu ČR před vnějším napadením
- c) *chránit bezpečnost osob a majetku, veřejný pořádek a předcházet trestné činnosti*

3. Policie ČR je jedna ze základních složek:

- a) obrany státu
- b) Bezpečnostní rady státu
- c) *Integrovaného záchranného systému*

4. Jaké mohou být vyhlášovány krizové stavy v ČR?

- a) *stav nebezpečí, nouzový stav, stav ohrožení státu, válečný stav*
- b) *stav ohrožení, nouzový stav, mimořádný stav, válečný stav*
- c) *stav nebezpečí, nouzový stav, stav napadení, válečný stav*

5. Kdo zahrnuje přípravu a provádění opatření na ochranu veřejného pořádku?

- a) velitel jednotky požární ochrany
- b) *velitel zásahu – příslušník Policie ČR*
- c) jednotlivé složky Integrovaného záchranného systému

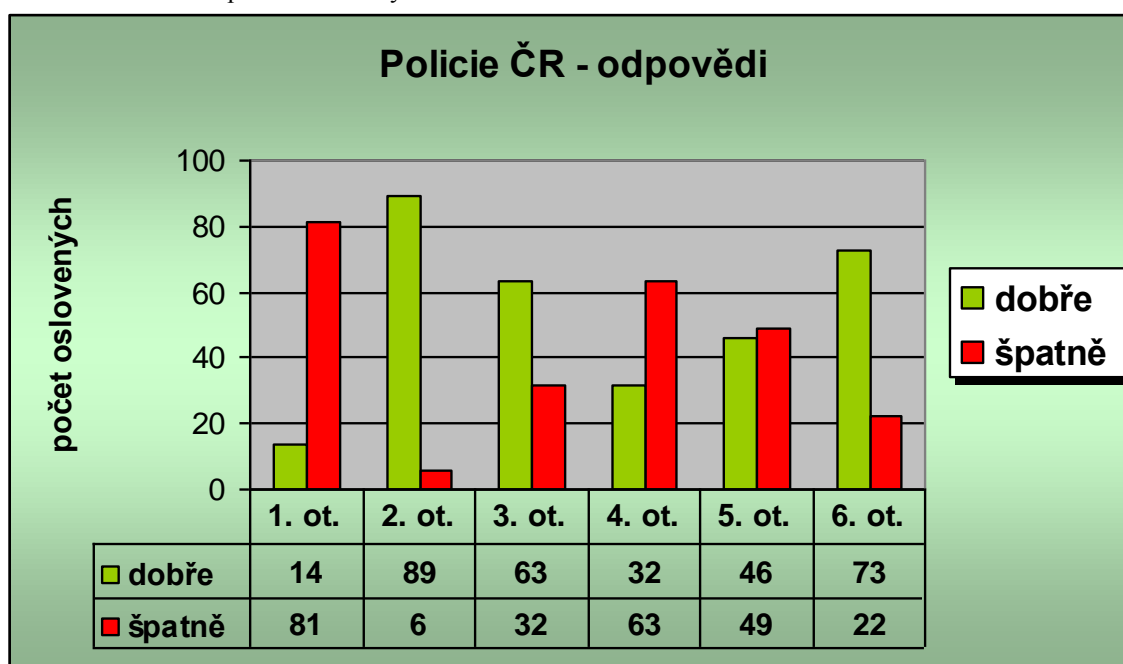
6. Které telefonní číslo je přiřazeno Městské policii?

- a) 150
- b) 158
- c) 156

Tabulka 4.1.2 Policie ČR – odpovědi

odpověď	1. otázka	2. otázka	3. otázka	4. otázka	5. otázka	6. otázka
dobře	14	89	63	32	46	73
špatně	81	6	32	63	49	22

Graf 4.1.2 Přehled odpovědí oslovených občanů

Zhodnocení:

Druhá kategorie výčtu otázek týkajících se Policie ČR je už ve srovnání s odpověďmi u HZS ČR o trochu horší, v průměru je zde 44,4 % špatných odpovědí.

Dotazovaní reagovali nepřesně na pojem bezpečnost, ale naopak správně uváděli, že Policie ČR má za úkol chránit bezpečnost osob a majetku, veřejný pořádek a předcházet trestné činnosti. Překvapující bylo, že ve 3. otázce správně zařadilo Policii ČR jako jednu ze základních složek Integrovaného záchranného systému 66 % oslovených, neboť jsem se zde snažila občany zmást. Horší výsledky byly u otázky č. 4 – jaké mohou být vyhlášované krizové stavy na území ČR. Více jak polovina (63 oslovených) označila chybné odpovědi, nejvíce označovali variantu b) stav ohrožení, nouzový stav, mimořádný stav, válečný stav. Zbýlých 32 odpovědi bylo správně. U otázky č. 5 byly odpovědi téměř vyrovnané, správné i špatné reakce, týkající se velitele zásahu při realizaci opatření na ochranu veřejného pořádku. Chvályhodná je znalost telefonního čísla Městské policie, v důsledku toho, že nejsou zbytečně přetíženy linky 112 (tísňové volání) a 158 (Policie ČR).

III. Zdravotnická záchranná služba

1. Spatříte-li člověka ležícího v bezvědomí, co musíte ze všeho nejdříve zjistit?

- a) jak se jmenuje
- b) jestli má nějaká zranění
- c) *zda dýchá a tluče mu srdce*

2. Co je cílem třídění při hromadných haváriích?

- a) zajistit šanci na přežití co největšího počtu zdravotně postižených osob
- b) *co nejrychlejší vytrídění raněných dle stupně zranění a tím zachránit co nejvíce životů*
- c) roztřídit zraněné muže, ženy a děti

3. Znáte poměr komprese hrudníku ku vdechům?

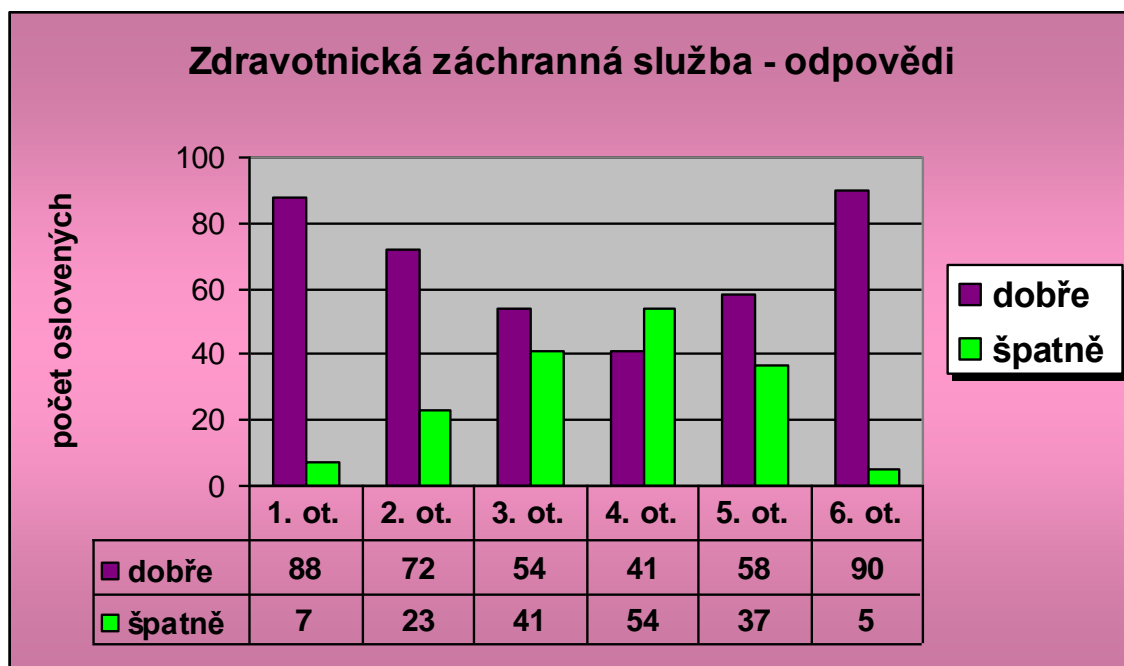
- a) *u dospělých a dětí 30:2, u novorozenců 3:1 (30-60 dechů za minutu)*
- b) u dospělých a dětí 60:2, novorozenců 6:1 (30-60 dechů za minutu)
- c) u dospělých a dětí 30:3, u novorozenců 3:3 (30-60 dechů za minutu)

- 4. Jaký dokument se v ČR zpracovává pro zdravotnická zařízení a hromadná neštěstí?**
- a) *traumatologický plán*
 - b) plán první pomoci
 - c) dokument světové zdravotnické organizace
- 5. Jakou barvou se označuje zraněná osoba, která může přežít jenom tehdy, dostane-li jednoduchou neodkladnou první pomoc a provedení nezbytných úkonů k záchraně života v nejkratším možném čase?**
- a) zelená
 - b) červená
 - c) žlutá
- 6. Při volání zdravotnické záchranné služby musíte nahlásit:**
- a) *jméno, místo nehody, počet zranění a jejich charakter*
 - b) co se stalo a jak
 - c) stačí udat místo nehody

Tabulka 4.1.3 ZZS – odpovědi

odpověď	1. otázka	2. otázka	3. otázka	4. otázka	5. otázka	6. otázka
dobře	88	72	54	41	58	90
špatně	7	23	41	54	37	5

Graf 4.1.3 Přehled odpovědí oslovených občanů

Zhodnocení:

Ze třetí skupiny otázek (ZZS) dotazníkového šetření vyplývá, že lidé mají ve většině povědomí o tom, co dělat v případě dopravní nehody nebo jiné mimořádné události, při níž je ohrožen život a zdraví postiženého. Respondenti zde chybovali nejméně, správně odpovídalo 70,7 % oslovených. Většinu špatných odpovědí jsem zaznamenala u otázky č. 4 a sice, podle kterého dokumentu postupují zdravotnická zařízení při hromadných neštěstí, špatně odpovědělo 56,8 % dotázaných. Traumatologický plán, jako správnou odpověď označilo 43,6 % dotázaných.

Doplňující otázky:

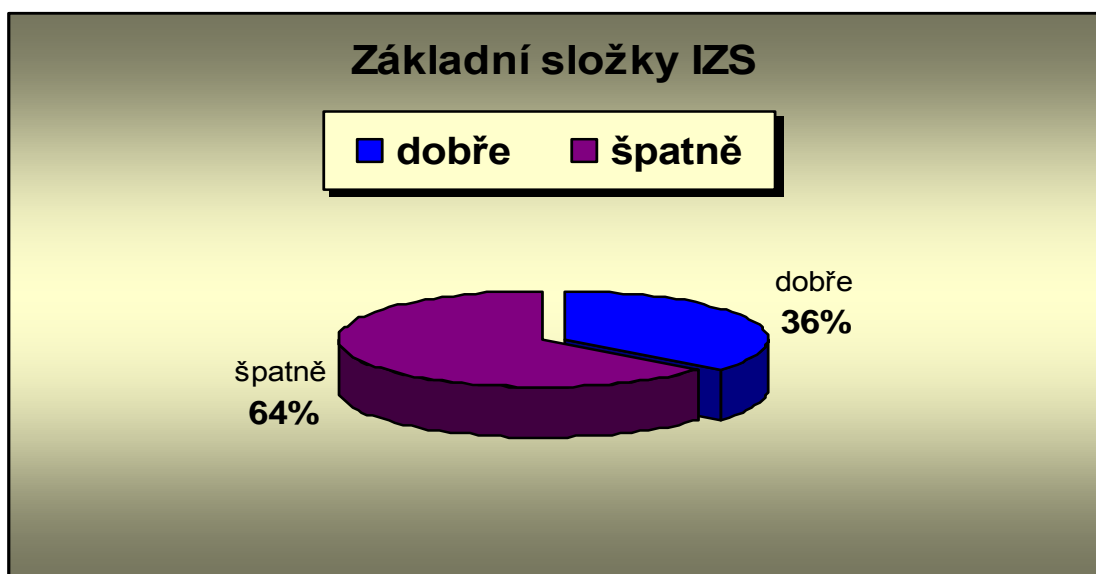
1. K základním složkám Integrovaného záchranného systému patří:

- a) Hasičský záchranný sbor ČR, Policie ČR, Armáda, Zdravotnická záchranná služba
- b) Hasičský záchranný sbor ČR, Policie ČR, Zdravotnická záchranná služba
- c) *Hasičský záchranný sbor ČR a jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje, Policie ČR, Zdravotnická záchranná služba*

Tabulka 4.1.4 odpovědi na otázku č. 1

dobře	34
špatně	61

Graf 4.1.4 Přehled odpovědí oslovených respondentů

Jako jediná z doplňujících otázek se u této vybírala pouze jedna správná odpověď, otázka je uvedena z důvodu zjištění, co si skutečně respondenti představují pod základními složkami Integrovaného záchranného systému. O správném mínění mě přesvědčilo pouhých 36 %.

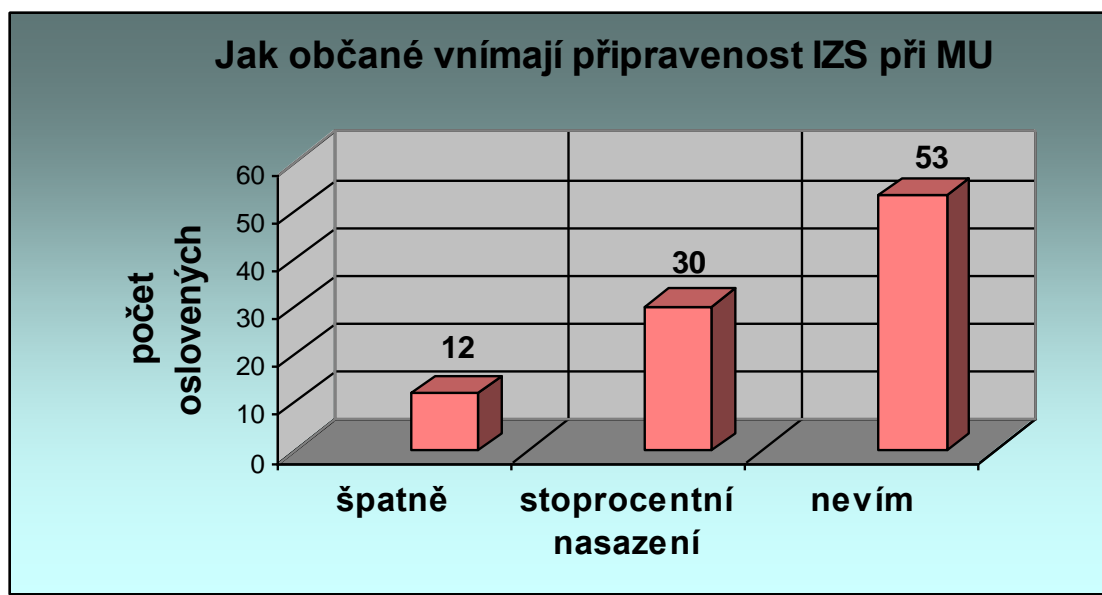
2. Jak vnímáte připravenost zasahujících záchranných složek při mimořádné události?

- a) úroveň připravenosti není tak dobrá
- b) jejich připravenost, rychlost a odvaha je stoprocentní
- c) nevím, nikdy jsem se s podobným zásahem nesetkal(a)

Tabulka 4.1.5 odpovědi na otázku č. 2

špatně	12
stoprocentní nasazení	30
nevím	53

Graf 4.1.5 Přehled odpovědí oslovených občanů

Tázání měli odpovídat, jakým způsobem vnímají připravenost zasahujících záchranných složek při mimořádné události. Kladně odpovědělo 30 občanů, což je 32 % z celkového množství dotázaných. Z uvedených možností je nejvíce zastoupeno, že s podobným zásahem nemají žádné zkušenosti.

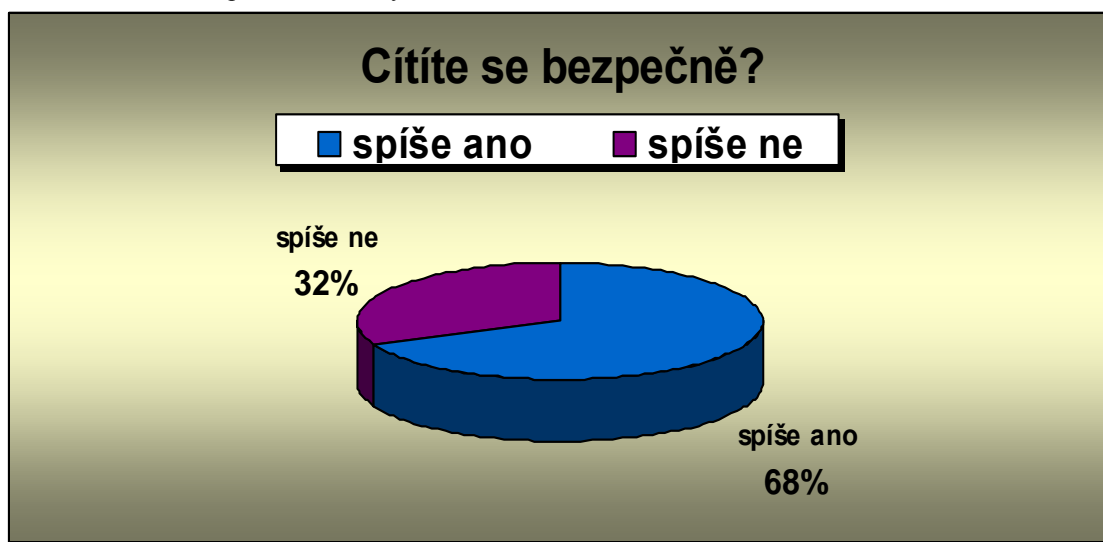
3. Cítíte se ve vaší čtvrti bezpečně?

- a) spíše ano
- b) spíše ne

Tabulka 4.1.6 odpovědi na otázku č. 3

ano	65
ne	30

Graf 4.1.6 Přehled odpovědí oslovených občanů

Tázání měli odpovídat spíše ano – spíše ne. Pokud byla jejich odpověď pozitivní, měli přejít následující 2 otázky, neboť tyto se týkají nebezpečnosti v místě bydliště. Spíše ne odpovědělo **30 oslovených občanů**. Na otázku odpovědělo 100 % dotázaných.

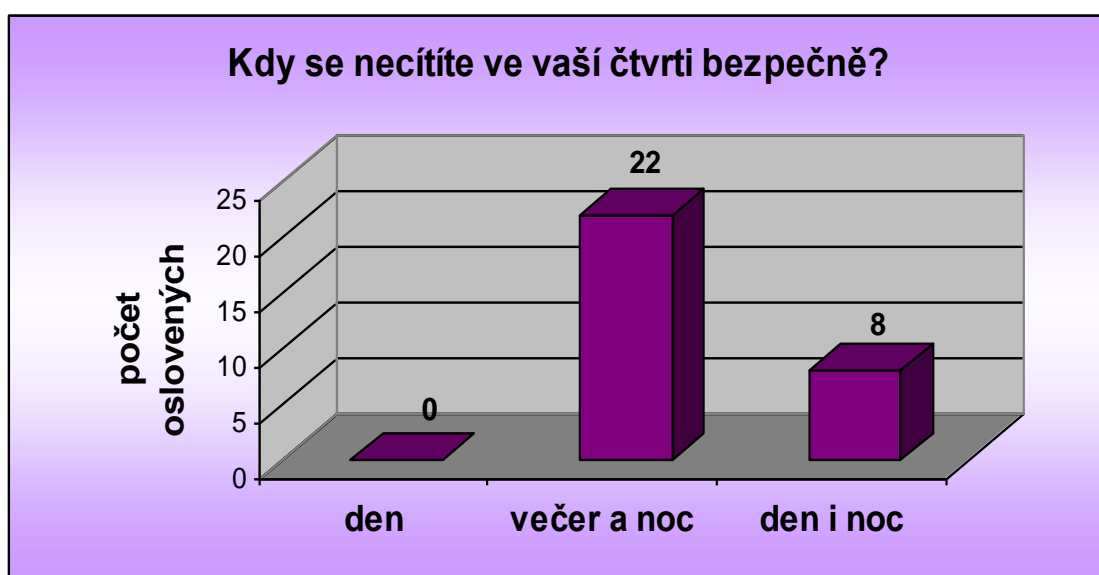
4. Kdy zejména se necítíte ve vaší čtvrti bezpečně?

- a) během dne
- b) hlavně večer a v noci
- c) ve dne i v noci

Tabulka 4.1.7 odpovědi na otázku č. 4

den	0
večer a noc	22
den i noc	8

Graf 4.1.7 Přehled odpovědí oslovených občanů

Z celkového počtu 95 respondentů se 32 % občanů necítí ve své čtvrti bezpečně. Jsou uvedeny 3 varianty, kam se měli občané přiřadit. Nejčastěji byla uváděna možnost b) hlavně večer a v noci v zastoupení 22 respondentů, což je 73 % z celkového počtu.

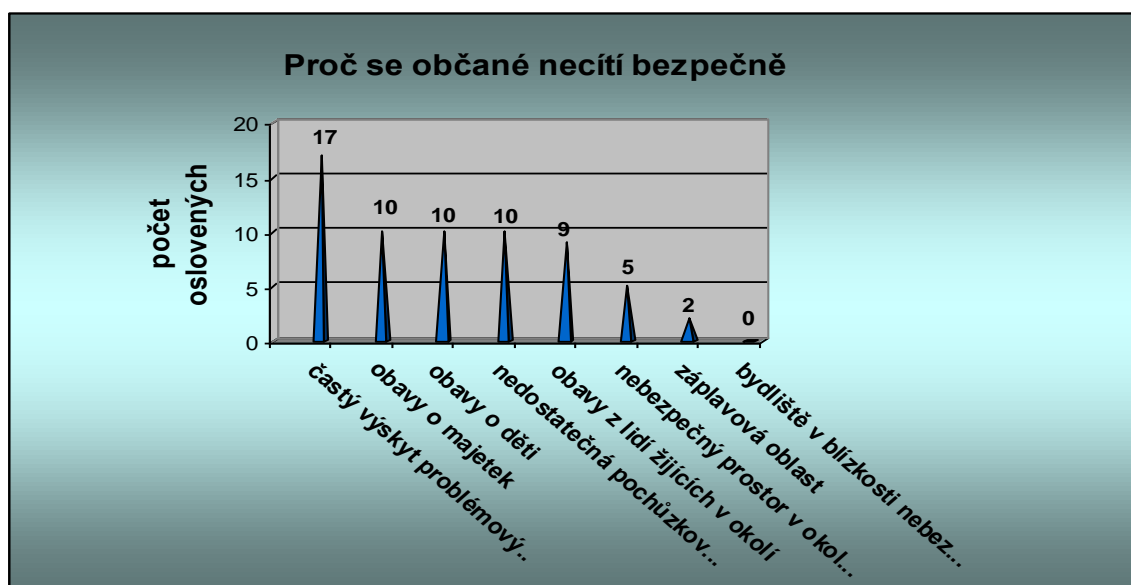
5. Z jakých důvodů se necítíte bezpečně?

- a) obavy z lidí žijících v okolí
- b) nebezpečný prostor v okolí bydliště (les, neudržovaný park, opuštěná budova)
- c) obavy o majetek
- d) obavy o děti
- e) nedostatečná pochůzková činnost Městské policie
- f) častý výskyt problémových osob
- g) záplavová oblast
- h) bydliště v blízkosti nebezpečného průmyslu

Tabulka 4.1.8 odpovědi na otázku č. 5

F) častý výskyt problémových osob	17
C) obavy o majetek	10
D) obavy o děti	10
E) nedostatečná pochůzková činnost MP	10
A) obavy z lidí žijících v okolí	9
B) nebezpečný prostor v okolí bydliště	5
G) záplavová oblast	2
H) bydliště v blízkosti nebezpečného průmyslu	0

Graf 4.1.8 Přehled odpovědí oslovených občanů

U této otázky si respondenti mohli zvolit jednu nebo více možných variant. Z uvedených možností je nejvíce zastoupen **častý výskyt problémových osob**. Dále dle četnosti, kolikrát dotazovaní uváděli důvody, proč se ve svém okolí necítí bezpečně, je pořadí příčin následující: obavy o děti a majetek, nedostatečná pochůzková činnost Městské policie, obavy z lidí žijící v okolí, nebezpečný prostor v okolí bydliště (les, park, opuštěná budova), záplavová oblast a obavu z nebezpečného průmyslu nemá žádný z dotazovaných.

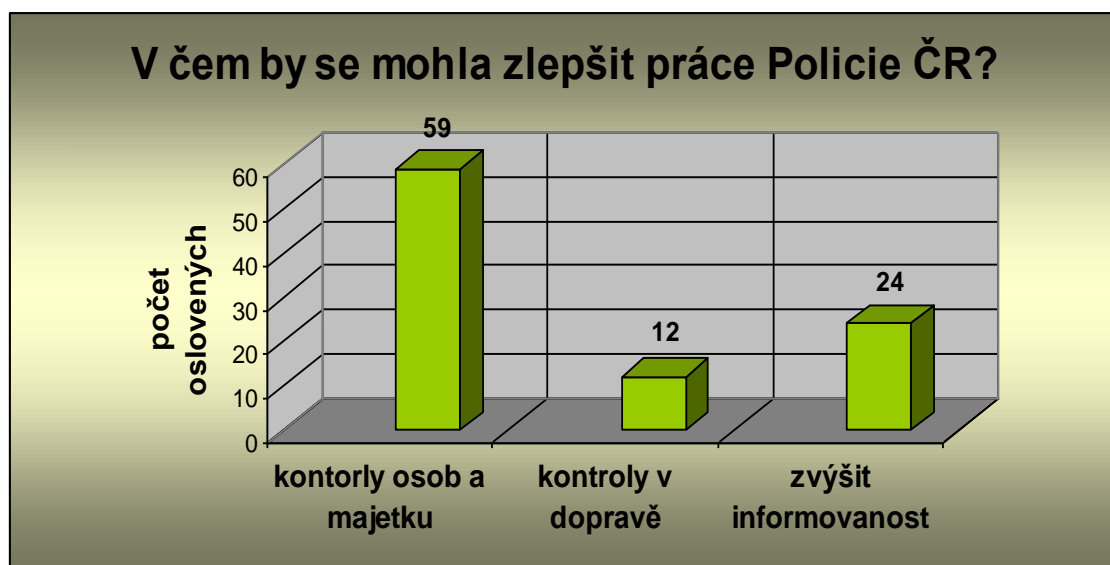
6. V čem by se mohla zlepšit práce Policie ČR?

- důsledné a častější kontroly (osob, objektů apod.)
- více kontrol v dopravě
- zvýšit informovanost o bezpečnostních problémech v lokalitě

Tabulka 4.1.9 odpovědi na otázku č. 6

kontroly osob a majetku	59
kontroly v dopravě	12
zvýšit informovanost	24

Graf 4.1.9 Přehled odpovědí oslovených občanů

Otázka č. 6 je zaměřena na zkušenosti a názory respondentů v čem by se mohla zlepšit práce Policie ČR. Měli zde na výběr ze tří variant. Naprostá většina oslovených (62 %) uvedla důsledné a častější kontroly osob, objektů a jiných nebezpečných prostorů. 25 % oslovených si myslí, že by se mohla zvýšit informovanost o bezpečnostních problémech v jejich lokalitě a 12,6 % respondentů by uvítalo častější kontroly v dopravě.

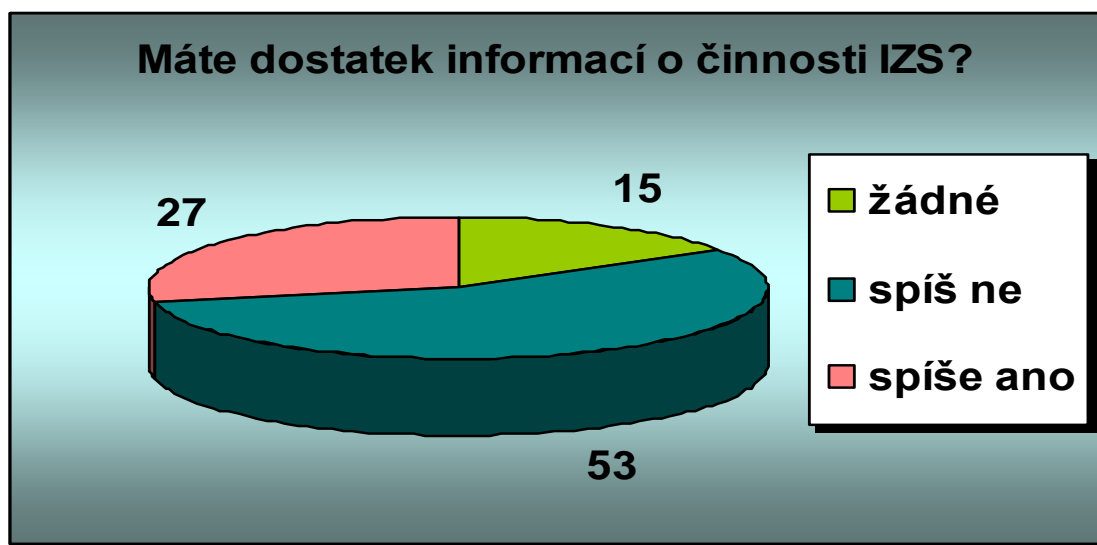
7. Máte dostatek informací o činnosti základních složek IZS v místě vašeho bydliště?

- a) vůbec žádné
- b) spíše ne
- c) spíše ano

Tabulka 4.1.10 odpovědi na otázku č. 7

žádné	15
spíš ne	53
spíše ano	27

Graf 4.1.10 Přehled odpovědí oslovených občanů

Špatnou informovanost jsem zjistila při dotazování se v oblasti získání informací o činnosti základních složek IZS v místě bydliště dotazovaných. Z 16 % dotázaných nemělo vůbec žádné informace o činnosti základních složek IZS a nadpoloviční většina, 53 oslovených, (tj. 56 %) uvedlo, že tyto informace spíše nezaznamenávají.

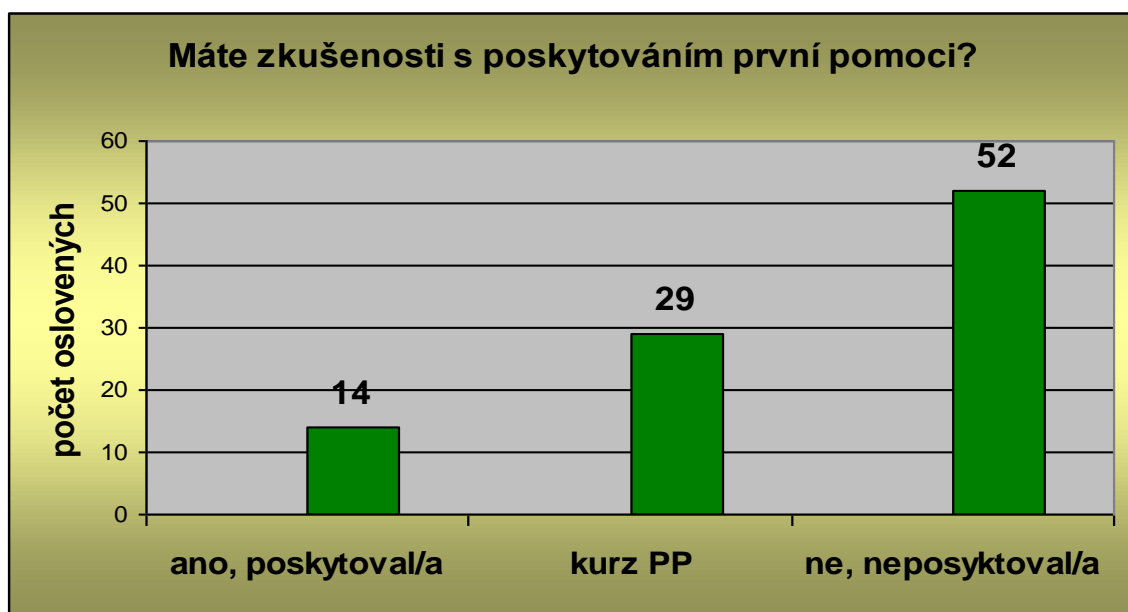
8. Už jste někdy poskytovali první pomoc nebo se účastnili kurzu první pomoci?

- a) ano, už jsem první pomoc poskytoval/a
- b) ano, prošel/a jsem kurzem první pomoci
- c) ne, ještě nikdy jsem první pomoc neposkytoval/a

Tabulka 4.1.11 odpovědi na otázku č. 8

ano, poskytoval/a	14
kurz PP	29
ne, neposkytoval/a	52

Graf 4.1.11 Přehled odpovědí oslovených občanů

V této otázce měli občané na výběr ze 3 možností. 14,7 % dotázaných má zkušenosti s poskytováním první pomoci, 31 % prošlo kurzem a 54,7 % nikdy první pomoc neposkytovalo.

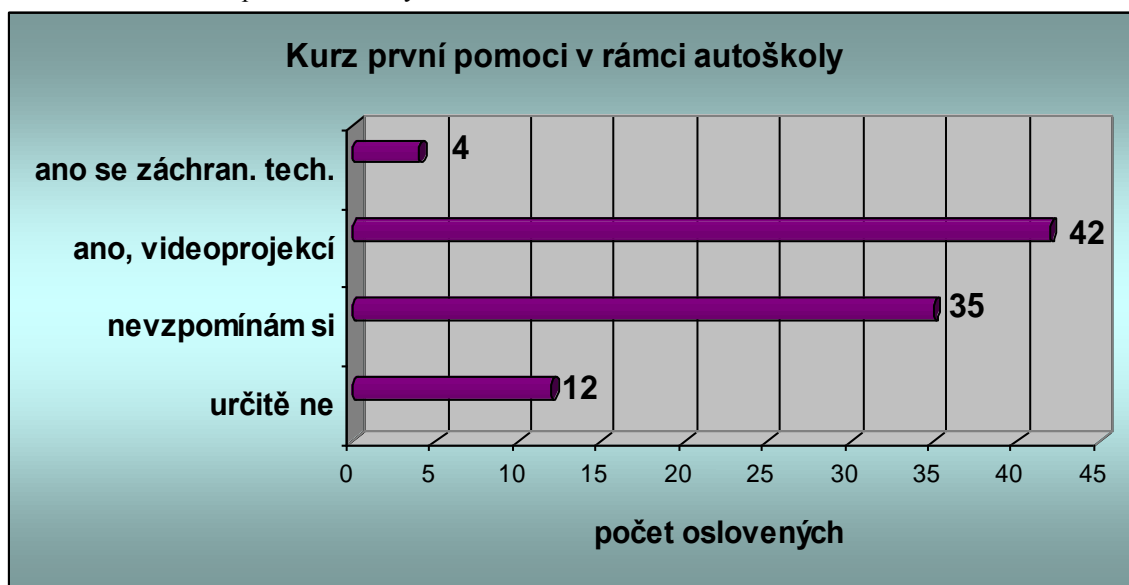
9. Absolvovali jste v rámci autoškoly kurz První pomoci? Pokud ano, jaký způsobem?

- a) určitě ne
- b) nevzpomínám si
- c) ano, videoprojekcí
- d) ano, s použitím záchranné techniky (defibrilátory, resuscitace, identifikační pásy,...)

Tabulka 4.1.12 odpovědi na otázku č. 9

určitě ne	12
nevzpomínám si	35
ano, videoprojekcí	42
ano se záchrannou technikou	4
nevlastní řidičský průkaz	2

Graf 4.1.12 Přehled odpovědí oslovených občanů

Z grafu je čitelné, že kurzem první pomoci v rámci autoškoly prošlo celkem 46 dotazovaných (videoprojekce + záchranná technika), 35 lidí si nevzpomíná a 12 lidí uvedlo, že kurzem vůbec neprošlo. Je nutno podotknout, že z celkového počtu 95 oslovených, 2 osoby otázku nevyplnili, neboť nevlastní řidičský průkaz. Je velice zářející, že kurzem první pomoci v rámci autoškoly za použití záchranné techniky prošlo pouze 4,2 % dotázaných z celkového počtu.

10. Víte co dělat při vzniku mimořádné události?

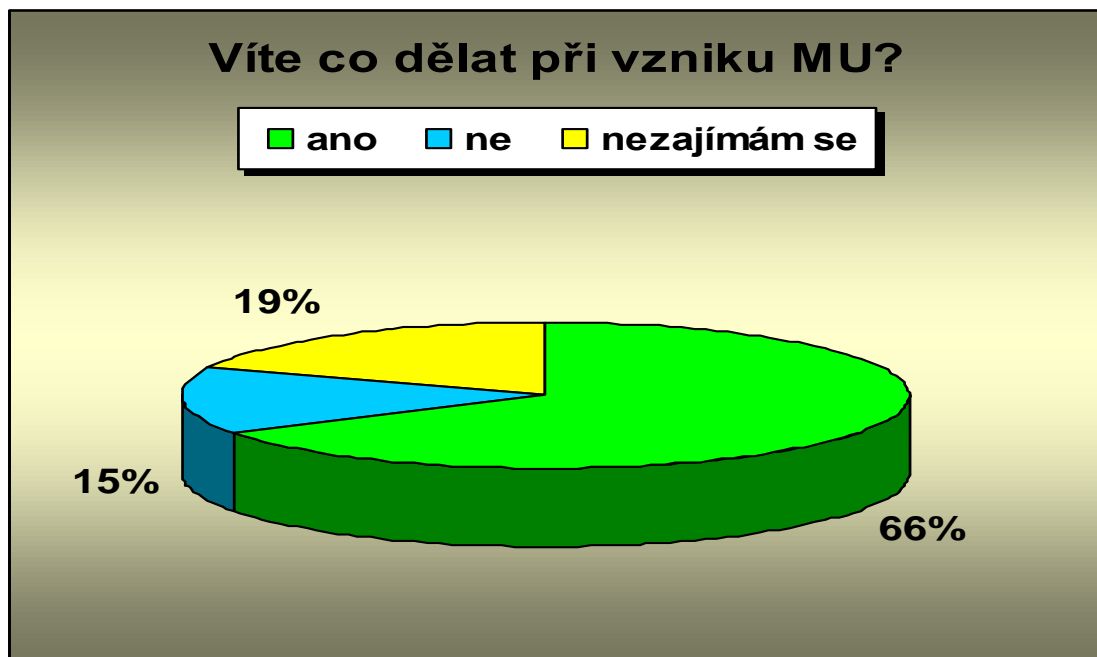
(povodně, požáry, vichřice, sesuvy půdy, havárie s únikem nebezpečné látky, dopravní nehody,...)

- a) ano, obecné zásady znám
- b) nevím
- c) nikdy jsem se o tyto informace nezajímal/a, protože mě žádná mimořádná událost nepotkala

Tabulka 4.1.13 odpovědi na otázku č. 10

ano	63	66%
ne	14	15%
nezajímám se	18	19%

Graf 4.1.13 Přehled odpovědí oslovených občanů

Ačkoli 66 % oslovených uvedlo, že obecné zásady při vzniku mimořádné události zná, domnívám se, že ne všichni si dokáží představit, co je v daném okamžiku zapotřebí, aby mohli ochránit nejen sebe, ale i své nejbližší. Ze zbytku oslovených, 15 % neví co v takovém případě dělat a 19 % se o tyto informace nezajímá.

4.2 Shrnutí výsledků dotazníkového šetření

U všech tří kategorií (HZS ČR, Policie ČR, ZZS) je u každé otázky vždy jedna správná odpověď, výsledky výzkumu jsou roztríděny na správné a špatné reakce respondentů. Celkem to je 570 odpovědí. Kdybych chtěla vyjádřit zcela souhrnný výsledek, jaké mají občané podvědomí o hlavních složkách Integrovaného záchranného systému, musela bych výsledky správných a špatných odpovědí vynásobit stem a poté vydělit číslem, které vyjadřuje celkový počet odpovědí všech 3 kategorií (1710). Tímto jsem zjistila, že správné odpovědi (64,5 %) mají převahu nad špatnými (35,5 %). Z těchto čísel vyplývá, že průzkum vypovídá v podstatě o dobrém podvědomí občanů o činnostech základních složek IZS. Pojďme se ale podívat hlouběji do jednotlivých kategorií.

Tabulka 4.2.1 Přehled odpovědí HZS ČR

Hasičský záchranný sbor ČR	
počet správných odpovědí	383
počet špatných odpovědí	187
celkem	570

Tabulka 4.2.2 Přehled odpovědí Policie ČR

Policie ČR	
počet správných odpovědí	317
počet špatných odpovědí	253
celkem	570

Tabulka 4.2.3 Přehled odpovědí ZZS

Zdravotnická záchranná služba	
počet správných odpovědí	403
počet špatných odpovědí	167
celkem	570

Ze všech tří kategorií mají dotazovaní občané nejlepší podvědomí o Zdravotnické záchranné službě, kde se objevovalo nejméně chybných odpovědí. Na druhé místo s počtem špatných odpovědí se dostává Hasičský záchranný sbor ČR a vůbec nejhůře dopadlo vyhodnocování výsledků v II. části – Policie ČR.

Vědeckotechnický pokrok nepřináší pouze velká nebezpečí vzniku mimořádných událostí, jako jsou zejména hromadná neštěstí v dopravě, únik nebezpečných látek nebo terorismus, ale též lidstvo od počátku své existence zápasí s živelným působením přírodních sil. Z rozborů mimořádných událostí všeho druhu vyplývá, že vzniklá panika spolu s neznalostí toho co dělat, způsobí často více ztrát na životech a škod na majetku, než mimořádná událost sama.⁷⁷ Z uvedeného dotazníkového šetření vyplývá, že lidé mají podvědomí o pojmu mimořádná událost. O něco horší byly otázky týkající se varovného signálu „všeobecná výstraha“, který se vyhláší při bezprostředním ohrožení mimořádnou událostí nebo při jejím nenadálém vzniku. Podobně zkreslené odpovědi se vyskytovaly u otázek kde a jak získat informace o charakteru možného ohrožení, o připravených záchranných a likvidačních pracích a ochraně obyvatelstva při vzniku mimořádné události nebo krizové situace. Nemluvě o tom, co dělat při vzniku nebezpečí, jak se připravit na možnost vzniku mimořádné události a co dělat, když k ní dojde, protože skutečná pohroma je, když nevíte co dělat!

Další skupina otázek se týkala bezpečnosti a Policie ČR. Podle výše uvedené tabulky 4.2.2 Přehled odpovědí Policie ČR, jsem zjistila špatnou informovanost obyvatelstva, neboť tato kategorie otázek dopadla ve vyhodnocování nejhůře.

Nejlépe dopadly dotazy týkající se Zdravotnické záchranné služby, kdy byly otázky většinou formulovány na znalosti poskytování první pomoci. Velice mě překvapilo, že většina (76 %) odborně nevzdělaných občanů zná podstatu START - snadné třídění a rychlá terapie při hromadných haváriích.

⁷⁷ Záchranný kruh [online]. 2009 [cit. 2011-04-24]. Skutečná pohroma je, když nevíte co dělat. Dostupné z WWW: http://www.zachranny-kruh.cz/mimoradne_udalosti.

Doplňující otázky – shrnutí

Jako čtvrtá část dotazníku je soubor 10 doplňujících otázek, kde dotazovaní označovali odpovědi, které nejvíce korespondovaly s jejich názorem a zkušenostmi.

První otázka je ještě z části vědomostní, ale je zde uvedena, neboť mě zajímá, co si skutečně respondenti představují pod základními složkami Integrovaného záchranného systému. K mému překvapení 61/95 dotázaných nedokázalo správně vyjmenovat základní složky IZS, což by vypovídalo i o vyplnění 2. otázky - jak vnímají připravenost zasahujících záchranných složek IZS při mimořádné události. Dotazovaní zde nejvíce zaškrtovali odpověď, že neví jak vnímat připravenost zasahujících záchranných složek při mimořádné události. A to z důvodu špatné úrovně připravenosti nebo proto, že se s podobným zásahem doposud nesetkali.

Další skupina otázek se týkala spíše bezpečnosti, a jak občan vnímá její zajištění. Ve své čtvrti se necítí bezpečně 30/95 respondentů. Jejich obavy jsou na místě zejména večer a v noci. Na otázku z jakých důvodů mají obavy a strach odpovídalo celkem 30 občanů, mohli zde uvádět jednu nebo více možných odpovědí. Nejvíce byla označena varianta f) častý výskyt problémových osob. Následně pak obavy o děti, o majetek, nedostatečná pochůzková činnost městské policie, obavy z lidí žijící v okolí, nebezpečný prostor v okolí bydliště a 2 respondenti uvedli obavy o svoje obydlí z důvodu záplav. Na otázku v čem by mohla být lepší činnost Policie ČR a jakou oblast více podporovat, se naprostá většina oslovených (62 %) shodla na důslednějších a častějších kontrolách osob, objektů a jiných nebezpečných prostorů. 25 % oslovených si myslí, že by se mohla zvýšit informovanost o bezpečnostních problémech v jejich lokalitě a 12,6 % respondentů by uvítalo častější kontroly v dopravě.

Následující dvě otázky se vztahují k poznání a realizaci první pomoci. Z výčtu všech oslovených pomohlo celkem 14 lidí prostřednictvím první pomoci nějaké jiné osobě, která se bez pomoci neobešla. Velice překvapivým zjištěním bylo, že kurzem první pomoci v rámci autoškoly za použití záchranné techniky (resuscitace, defibrilátory, identifikační pásky) prošlo pouhých 4,2 % dotázaných z celkového počtu.

Možná je to jedna z příčin proč na silnicích umírá takové množství lidí, neboť jim není poskytnuta přednemocniční neodkladná péče v bezprostředním ohrožení života, která musí být provedena na místě nehody třeba i laickou pomocí.

Poslední část otázek se týká informovanosti o činnostech základních složek IZS a o všeobecných zásadách co dělat v případě mimořádné události. Více jak polovina dotázaných (56 %) není dostatečně informována o činnostech základních složek IZS v místě svého bydliště. Otázkou je, zda mají o informace zájem nebo nikoliv. 63/95 oslovených uvedlo, že znají obecné zásady chování při mimořádných událostech. Na druhou stranu, jestliže skutečně k nějakému neštěstí dojde, je důležité vědět co v dané situaci konat a co je pro nás prioritou.

5. DISKUSE

Abych čtenáři umožnila adekvátní sledovanost dalšího výkladu, ráda bych v úvodu této kapitoly zopakovala účinek studie.

Úkolem výzkumné části práce bylo v první řadě zjistit, jaká je připravenost občana a jeho rodiny na možnost vzniku mimořádné události, jeho informovanost a v neposlední řadě také, jak samotný občan chápe zajištění své bezpečnosti. Odpovědi jsem získala prostřednictvím dotazníkového šetření. Celkový počet oslovených občanů byl 100, nicméně zpětná vazba fungovala u 95 respondentů. Pro přehlednost a snazší statistické zpracování dat jsem využila program Microsoft Excel.

Na základě předpokládané hypotézy musím konstatovat, že získaná data z vyhodnocených dotazníků hypotézu nejen potvrzují, ale především je zapotřebí vštípit informovanost o této problematice celé populaci a tím tak přispět k zodpovědnějšímu přístupu každého občana.

Podle Koncepce ochrany obyvatelstva lze bezpečnou společnost ve vztahu k mimořádným událostem a krizovým situacím charakterizovat jako společnost, která má přijatý soubor právních, technických, organizačních, finančních, vzdělávacích a dalších ochranných opatření k minimalizaci, resp. k překonání následků mimořádných událostí a krizových situací. Bezpečná společnost musí být prioritou nejen pro stát, kraj, obec, ale především pro každého občana. Veřejná správa a podniková sféra musí motivovat a získat občany k aktivní účasti na zajišťování vlastní bezpečnosti, bezpečnosti svých zaměstnanců, spoluobčanů a blízkých. Být připraven řešit mimořádné události a krizové situace, ochránit svou rodinu a svůj majetek, by měla být stejná samozřejmost, jako znalost a schopnost poskytnout první pomoc. Občané mají právo na pomoc státu, ale mají i povinnost a spoluodpovědnost za svoji ochranu. Smysl a hodnota lidského života se projevuje ve vztahu k ostatním lidem – odpovědnost za vlastní život a spoluodpovědnost za život druhých je jejich nejvlastnějším obsahem.

To vše znamená řešit hlubší a širší nedostatečnou připravenost obyvatelstva pro ochranu, obranu a zvládání krizových situací, koordinaci přípravy obyvatelstva, a to jak dospělých tak i dětí a mládeže.⁷⁸

Skutečné výsledky by měli být porovnávány s žádoucím stavem, s legislativní úpravou dané oblasti a konečně s výsledky jiných průzkumů. Bohužel jsem nenašla žádnou odbornou literaturu, která by se věnovala postavení občana a jeho rodiny v rámci krizového managementu. V této souvislosti bych zde mohla uvést pouze Koncepti ochrany obyvatelstva, související zákony nebo dostupně vydané metodiky a příručky.

Pro zvýšení informovanosti obyvatelstva o způsobech chování za mimořádných událostí a krizových situací vydávají generální ředitelství HZS ČR, krajské úřady a obce příručky s informacemi pro veřejnost.

Hasičské záchranné sbory organizují přípravu starostů obcí na všech úrovních na základě „*Koncepce vzdělávání v oblasti krizového řízení.*“ Hlavním zaměřením této přípravy je seznámit starosty obcí s jejich povinnostmi zejména z oblasti ochrany obyvatelstva, krizového řízení, požární ochrany a integrovaného záchranného systému. Bohužel toto vzdělávání je organizováno jedenkrát za dva roky v trvání max. 6 - 8 hodin. Ti pak své znalosti a přípravu realizace opatření ochrany občana a jeho rodiny mohou uskutečňovat vzděláváním každého občana v rámci své obce jen velmi obtížně.

Ke zkvalitnění připravenosti občanů se jeví jako potřebné přijmout *Program výchovy a vzdělávání obyvatelstva k jeho bezpečnosti a ochraně při mimořádných událostech a krizových situacích.* Školní mládež je potřeba vzdělávat v souladu s rámcovými vzdělávacími programy základních a středních škol. Ke zkvalitnění připravenosti budoucích učitelů bude nutné začlenit do studijních programů pedagogických fakult problematiku *Ochrana člověka za mimořádných událostí.*⁷⁹

Velmi vhodné by bylo zařadit výuku krizového managementu na každou vysokou školu. Je zde totiž předpoklad, že studenti budou pracovat jako vedoucí

⁷⁸ Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020. Praha: 2008, s. 4.

⁷⁹ Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020, Praha: MV-GŘ HZS ČR, 2008. s. 3

pracovníci a pokud by měli dostatek znalostí, jistě by lépe řešili možné „krizové situace“ na pracovišti, ale také ve svém osobním životě.

HZS ČR usiluje v rámci své činnosti o maximální využití vhodných forem k informování všech skupin obyvatelstva o možných mimořádných událostech a správných postupech v případě ohrožení. Všeobecně známé zkušenosti dokazují, že pouze dobře informovaný občan je nejen lépe připraven předcházet vzniku mimořádné události, ale v případě již vzniklé mimořádné události také schopen se účinněji chránit a pomáhat ostatním. Proto HZS ČR klade v této oblasti důraz na aktivní preventivně výchovnou činnost.

Z hlediska přímého působení je velice efektivní práce s dětmi a mládeží v rámci výuky na základních a středních školách. Tato cílová skupina je velice vnímavá a nejlépe vstřebává nové informace. HZS ČR úzce spolupracuje s Ministerstvem školství mládeže a tělovýchovy na náplni školní výuky v oblasti ochrany člověka za mimořádných událostí, připravuje soutěže, podporuje činnosti zájmových sdružení a neziskových organizací. I přes veškeré úspěchy však HZS ČR nepolevuje v hledání dalších možností ke zlepšení výuky v dané problematice, ale také v podpoře činností, které připravují děti a mládež na běžná rizika a na rizika spojená s mimořádnými událostmi a krizovými situacemi.

U dospělého obyvatelstva se však z hlediska preventivně výchovné činnosti naráží na řadu úskalí. Předávání informací je u této skupiny náročnější a ovlivňují jej různé vedlejší faktory: nedostatek času, přesycenost různými komerčními informacemi, náročnost předání informací, nezáměr aktivně přistupovat k získávání informací, různorodé odlišné zájmy apod. Negativně působí i prioritní předpoklad, že občanům bezprostředně nehrozí žádné nebezpečí, informace tedy považují za zbytečné, nebo neprojevují o tento druh informací potřebný zájem. Znalosti oblasti krizového managementu by však měly být stejně důležité, jako znalosti první pomoci.

Proto se HZS ČR snaží předávat pro ochranu životů, zdraví a majetkových hodnot důležité informace této skupině alespoň v minimální míře nenásilnou a přijatelnou formou. K zajímavým a poměrně úspěšným aktivitám z poslední doby patří

společný projekt HZS ČR a nejvýznamnějších českých dopravních společností nazvaný „Bezpečné cestování“, v rámci kterého je v prostředcích hromadné dopravy cestující veřejnost informována o možných nebezpečích a o správném jednání v případě ohrožení nebo krizové situace. Tento projekt probíhá od roku 2006 a ve své historii prošel třemi etapami. Projekt se během své existence za výrazné pomoci HZS krajů rozšířil do velkých měst po celé ČR a lze se s ním setkat nejen v dopravních prostředcích, na zastávkách, v prostorách patřících dopravcům, ale i ve školách, na obecních úřadech apod.

Dalším důležitým nástrojem k informování dospělé populace jsou média, zejména televize a rozhlas. Pro sdělení informací cestou televizního vysílání vytvořil Institut ochrany obyvatelstva Lázně Bohdaneč seriál krátkých videoklipů „Šťěstí přeje připraveným“. Tyto krátké klipy slouží jako návod, jak se zachovat při nebezpečných situacích, do kterých se může každý z nás dostat. Na základě licenčních smluv (opravňujících seriál vysílat) je zajištěno jeho vysílání v 66 regionálních a kabelových televizích. Díky tomu mají možnost videoklipy shlédnout téměř dva miliony diváků.

Současně s výše uvedenými velkými projekty probíhají na regionální úrovni menší, avšak neméně důležité aktivity – především informování občanů regionálními rozhlasovými stanicemi, spolupráce s dalšími organizacemi (BESIP, autokluby, Český červený kříž), organizace odborných konferencí, předávání informací v rámci ukázkových činností, tvorba materiálů a jejich distribuce občanům, spolupráce s občanskými sdruženími apod.

Preventivní působení na dospělé populaci je složité, ne však neřešitelné, neboť v posledních letech přibývá mnoho nástrojů, které umožňují na tuto část populace cíleně působit. Jsou to jak možnosti, které nabízí internet, tak i nově vznikající televizní a rozhlasové stanice, které mají zájem občany informovat a vzdělávat.⁸⁰

⁸⁰ SVOBODA, M. *Plnění úkolů v oblasti ochrany obyvatelstva. Časopis 112* [online]. 2010, VIII, 9/2010, [cit. 2011-03-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.hzscr.cz/clanek/casopis-112-rocnik-viii-cislo-9-2010-372122.aspx>>.

6. ZÁVĚR

Jedním z hlavních cílů, kterého má být dosaženo ve snaze státních i nestátních účastníků procesu zajišťování bezpečnosti, je ochrana obyvatelstva odpovídající potřebám a možnostem České republiky na začátku 21. století. K dosažení tohoto cíle je zapotřebí přistupovat komplexně. To znamená trvale a důsledně analyzovat bezpečnostní situaci z hlediska současných i očekávaných bezpečnostních hrozeb a s využitím všech existujících možností vytvářet předpoklady pro přípravu a realizaci potřebných opatření v následujících čtyřech základních oblastech:

- oblast předcházení vzniku mimořádným událostem a krizovým situacím,
- připravenost sil a prostředků k provedení zásahu,
- zajištění jejich včasné a efektivní reakce na vznik události,
- připravenost k obnově území, a zejména funkcí životně důležitých infrastruktur, (dodávky energií, doprava, telekomunikace, zásobování obyvatelstva apod.)

Ochranný a bezpečnostní systém ČR má vytvořené potřebné, a jak se v posledních deseti letech ukázalo, také dobře fungující nástroje. Svoji úlohu plní nejenom velmi tvrdě a každodenně prověřovaný Integrovaný záchranný systém, ale i oblast havarijního plánování, krizového řízení a také prevence.⁸¹

Otázkou do budoucna však zůstává, do jaké míry budou orgány krizového řízení schopni vzhledem k ekonomickým podmínkám ochranu obyvatelstva alespoň udržet na stávající úrovni, protože je zapotřebí ji spíše dále rozvíjet. To je ale jiný problém, jehož řešení by bylo na další odborně zpracovanou práci.

Po statistickém vyhodnocení jednoduchého dotazníku lze shrnout, že skupina oslovených občanů podstatu činnosti základních složek IZS a zajištění své bezpečnosti zná. Nicméně svou prací a získanými informacemi musím souhlasit s hypotézou pro realizaci opatření ochrany občana a jeho rodiny je nutné uskutečňovat vzdělávání

⁸¹ SVOBODA, M. *Plnění úkolů v oblasti ochrany obyvatelstva. Časopis 112* [online]. 2010, VIII, 9/2010, [cit. 2011-03-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.hzscr.cz/clanek/casopis-112-rocnik-viii-cislo-9-2010-372122.aspx>>.

v oblasti krizového řízení každého občana. Neboť se domnívám, že ve vztahu k množství zpracovaných metodik, informačních příruček, televizních a rádiových spotů nebo možnostem nabízených internetem jsou znalosti občanů stále na velmi nízké úrovni. Ačkoliv jsou prověřovány dnes a denně.

Cíl popisu a rozboru základních pojmů a základní právní úpravy vážící se ke krizovému managementu byl naplněn. Nejprve byly vymezeny základní ústavní zákony, poté mezinárodní legislativní akty, kde jsou popsány i Dodatkové protokoly k Ženevským úmluvám a konečně na základě potřeby krizového managementu byla v roce 2000 přijata krizová legislativa, v zastoupení nejdůležitějších krizových zákonů.

Dalším potřebným krokem a cílem této práce bylo poskytnout informace a rady pro občany. Navrhnout tak preventivně výchovnou činnost při předcházení následkům mimořádných událostí a krizových situací. V předchozí kapitole (Diskuse) byly navrženy způsoby řešení, jak informovanost občanů od dětí a mládeže až po dospělé zlepšit a jakou formou k těmto rozdílným skupinám přistupovat.

Úlohou osobní části krizového managementu by mělo být nejen zvýšení informovanosti obyvatelstva o způsobech chování za mimořádných událostí, ale také uvědomění si postavení konkrétního občana v krizovém managementu a vytvořit tak komplexní a systémovou ochranu pro něj a celou jeho rodinu. Od občana se očekává, že by měl začít vnímat ochranu obyvatelstva jako pozitivní, praktické a hlavně potřebné úsilí bezpečnostního systému státu. Protože jen občan vzdělaný a informovaný je schopen adekvátní reakce na těžké životní situace. Pokud tímto práce přispěla k informovanosti obyvatelstva, pak byl její záměr přinejmenším naplněn.

7. KLÍČOVÁ SLOVA

1. Integrovaný záchranný systém
2. Krizová situace
3. Krizový management
4. Mimořádná událost
5. Občan a jeho rodina
6. Prevence
7. Vzdělávání

8. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. Literární zdroje

1. ANTUŠÁK, E., KOPECKÝ Z. *Krizový management. Úvod do teorie*. 1. vyd., Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze, Nakladatelství Oeconomica, 2006. 97 s. ISBN 80-245-0951-2.
2. ANTUŠÁK, E., *Krizový management, Hrozby – krize – příležitosti*. 1. vyd., Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. 396 s. ISBN 978-80-7357-488-8.
3. *Bezpečnostní strategie České Republiky*. Praha 2003. 22 s.
4. BUCHBENDER, O., BÜHL, H., KUJAT, H. *Wörterbuch zur Sicherheitspolitik*. 3, vollständig überarbeitete Auflage. Berlin, Bonn, Hamburg, Verlag E. S. Mittler & Sohn 1992. s. 134.
5. HORÁK, R. a kol. *Průvodce krizovým řízením pro veřejnou správu*. 1. vyd., Praha: Linde, 2004. 407 s. ISBN 80-7201-471-4.
6. HORÁK, R., SCHWARZ, R. *Krizový management II*. (sborník). 1. vyd., Brno: Vojenská akademie v Brně, 19. a 20. V. 2004. 375 s. ISBN 80-85960-71-0.
7. *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015*. Praha: MV-GŘ HZS ČR, 2002. ISBN 80-86640-49-3.
8. *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020*. Praha: MV-GŘ HZS ČR, 2008. ISBN 978-80-86640-91-4.

9. KRATOCHVÍLOVÁ, D. *Ochrana obyvatelstva*. 1. vyd., Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2005. 140 s. ISBN 80-86634-70-1.
10. LINHART, P. *Některé otázky ochrany obyvatelstva*. 1. vyd., České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích ZSF, 2006. 86 s. ISBN 80-7040-854-5.
11. LINHART, P. *Některé otázky ochrany společnosti*. 1. vyd., Praha: MV-GŘ HZS ČR, 2005. 95 s. ISBN 80-86640-43-4.
12. LINHART, P., ŠILHÁNEK, B. *Ochrana obyvatelstva ve vybraných evropských zemích*. 2. přeprac. a doplněné vyd., Praha: MV GŘ HZS ČR, 2009. 193 s. ISBN 978-80-86640-63-1.
13. MALINA, J. a kol. *Panoráma biologické a sociokulturní antropologie*. 1. vyd., Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2003. ISBN 80-210-3180-8.
14. MARTÍNEK, B. *Ochrana obyvatelstva I*. 1. vyd., Praha: Policejní akademie ČR, 2009. 136 s. ISBN 978-80-7251-298-0.
15. MARTÍNEK, B., TVRDEK, J. *Ochrana obyvatelstva II*. 1. vyd., Praha: Policejní akademie ČR, 2010. 104 s. ISBN 978-80-7251-323-9.
16. MOJŽÍŠOVÁ, A. *Kapitoly sociální práce v praxi*. 1. vyd., České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích ZSF, 2008. 139 s. ISBN 978-80-7394-074-4.
17. NAVRÁTIL, L. *Ochrana obyvatelstva*. 1. vyd., České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích ZSF, 2006. 62 s. ISBN 80-7040-880-4.

18. PROCHÁZKOVÁ, D. *Bezpečnost lidského systému*. 1. vyd., Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství v Ostravě, 2007. 139 s. ISBN 978-80-86634-97-5.
19. PŘÍRUČKA HZS ČR. Pro případ ohrožení – Příručka pro obyvatele. MV-GŘ HZS ČR, 2003.
20. SMETANA, M. *Vybrané kapitoly civilní ochrany*. 1. vyd., Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě ZSF, 2007. 154 s. ISBN 978-80-7368-233-0.
21. ŠILHÁNEK, B., DVOŘÁK, J. *Stručná historie ochrany obyvatelstva v našich podmínkách*. 1. vyd., Praha: MV-GŘ HZS ČR, 2003. 176 s. ISBN 80-86640-12-4.
22. ŠÍŠKOVÁ, N. *Dimenze ochrany lidských práv v EU*. 2. rozšířené a aktualiz. vyd., Praha: Linde, 2005. 255 s. ISBN 978-80-7201-710-2.
23. VANÍČEK, J. a kol. *Právní úprava krizového řízení v ČR*. 1. vyd., Praha: EURLEX BOHEMIA s.r.o., 2005. 402 s. ISBN 80-86861-69-4.
24. PETRUSEK, M., VODÁKOVÁ, A. a kol. *Velký sociologický slovník I, II*. 1. vyd., Praha: Karolinum, 1996. 1627 s. ISBN 80-7184-311-3.
25. VODÁČEK, L. - VODÁČKOVÁ O. *Management teorie a praxe pro 90. léta*. 2. vyd., Praha: Management press, Ringer ČR, a.s., 1996. ISBN 80-85943-19-0.
26. ZEMAN, P. a kol. *Česká bezpečnostní terminologie, Výklad základních pojmů*. 1. vyd., Brno: Ústav strategických studií vojenské akademie v Brně, 2002. 113 s. ISBN 80-210-3037-2.

27. *Ženevské úmluvy o ochraně obětí ozbrojených konfliktů*. 1. vyd., Praha: Správa sociálního řízení FMO, Impuls, 1992. 240 s. ISBN (brož) : bc.

STATISTIKA

28. HENDL, J. *Přehled statistických metod: zpracování dat*. 2., opr. vyd., Praha: Portál, 2006. 583 s. ISBN 80-7367-123-9.

29. ZÁŠKODNÝ, P. a kol. *Základy ekonomické statistiky*. 1. vyd., Praha, VSFS, 2007. ISBN 80-86754-00-6.

30. ZÁŠKODNÝ, P. a kol. *Základy zdravotnické statistiky*. 1. vyd., České Budějovice, ZSF, 2005. ISBN 80-7040-663-1.

Přednášky Ing. Jiří Hruška

TABULKY – studijní materiál

1. Systém pomoci ohrožených a postiženým občanům
2. Tabulka rozdělení KM
3. Základní matice řešení oblasti KM

2. Právní předpisy

1. Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České Republiky.
2. Zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

3. Zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů.
4. Zákon č. 239/2000 Sb., o Integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů.
5. Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů.
6. Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů.
7. Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon).
8. Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii ČR a změně některých zákonů.
9. Usnesení Bezpečnostní rady státu ze dne 16. listopadu 2004 č. 14.
10. Vyhláška MZ č. 434/1992 Sb., o zdravotnické záchranné službě.

3. Elektronické zdroje

1. Český statistický úřad, zemřelí podle příčin smrti, pohlaví a věku. Dostupné na: <http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/4019-10>.
2. EICHLER, Jan. *Jak vyhodnocovat bezpečnostní hrozby a rizika dnešního světa. Obrana a strategie* [online]. 2004, 2/2004, [cit. 2011-03-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.defenceandstrategy.eu/cs/archiv/rocnik-2004/2-2004/jak-vyhodnocovat-bezpecnostni-hrozby-a-rizika-dnesniho-sveta.html>>.

3. GŘ HZS ČR. *Úkoly a činnost odboru prevence GŘ HZS ČR* [online]. 2010 [cit. 2011-02-06]. Požární prevence v ČR. Dostupné z WWW: <<http://www.hzscr.cz/clanek/ukoly-a-cinnost-odboru-prevence-generalniho-reditelstvi-hzs-cr.aspx>>.
4. HZS ČR [online]. 2010 [cit. 2011-02-04]. *Prevence v požární ochraně*. Dostupné z WWW: <<http://www.hzscr.cz/clanek/prirucky-analyzy-a-metodiky-prevence-v-pozarni-ochrane.aspx>>.
5. *Institut ochrany obyvatelstva* [online]. 2010 [cit. 2011-03-13]. Pomoc obyvatelstvu. Dostupné z WWW: <http://www.ioolb.cz/pomoc_ohrozeni.php>.
6. KAISER, R. *Požární prevence v ČR* [online]. 2010 [cit. 2011-04-18]. HZS ČR. Dostupné z WWW: <<http://www.hzscr.cz/clanek/pozarni-prevence-v-cr-uvodni-slovo-plk-ing-rudolfa-kaisera.aspx>>.
7. *Krizové řízení: město Lanškroun* [online]. 2009 [cit. 2011-03-12]. Co dělat při ohrožení. Dostupné z WWW: <<http://www.lanskroun.eu/cz/urad/informace-pro-obcany/krizove-řízení/co-delat-pri-ohrozeni/>>.
8. *Krizové řízení: město Lanškroun* [online]. 2009 [cit. 2011-03-12]. Obecné zásady chování při MU. Dostupné z WWW: <<http://www.lanskroun.eu/cz/urad/informace-pro-obcany/krizove-řízení/co-delat-pri-ohrozeni/>>.
9. *MP hlavního města Prahy* [online]. 2011 [cit. 2011-02-06]. Prevence. Dostupné z WWW: <<http://www.mppraha.cz/prevence/>>.

10. Policie ČR. *Rady Policie ČR a informace o prevenci* [online]. 2010 [cit. 2011-02-06]. Preventivní informace. Dostupné z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/rady-policie-cr-a-informace-o-prevenci-143872.aspx>>.
11. *Preventivně výchovná činnost* [online]. 2007 [cit. 2011-02-04]. Dostupné z WWW: <www.hzsmsk.cz/sklad/kraoo/prosinec07.pdf>.
12. ŘÍHOVÁ, J. *Co nám hrozí* [online]. 17.12.2010 [cit. 2011-02-03]. Město Jindřichův Hradec. Dostupné z WWW: <http://www.jh.cz/cz/_mesto/krizove_rizeni/_informace_ob/_co_nam_hrozi.html>. - zpracoval Ing. Jiří Hruška
13. ŘÍHOVÁ, J. *Rozdělení krizového managementu* [online]. 10.11.2009 [cit. 2011-02-03]. Město Jindřichův Hradec. Dostupné z WWW: <http://www.jh.cz/cz/_mesto/krizove_rizeni/__krizovy_management_mesta/_rozdeleni_krizoveho_managementu.html>. - zpracoval Ing. Jiří Hruška
14. SVOBODA, M. *Plnění úkolů v oblasti ochrany obyvatelstva*. Časopis 112 [online]. 2010, VIII, 9/2010, [cit. 2011-03-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.hzscr.cz/clanek/casopis-112-rocnik-viii-cislo-9-2010-372122.aspx>>.
15. VYKOPALOVÁ, H. *Katastrofy a mimořádné události, hrozby a rizika z pohledu ochrany obyvatel* [online]. 2010 [cit. 2011-03-08]. Katastrofy a MU. Dostupné z WWW: <http://www.pmfhk.cz/Prednasky/Vykopalov%C3%A1_katastrofy_text.pdf>.
16. Záchranný kruh [online]. 2009 [cit. 2011-04-24]. *Skutečná pohroma je, když nevíte co dělat*. Dostupné z WWW: http://www.zachranny-kruh.cz/mimoradne_udalosti.

9. PŘÍLOHY

Seznam příloh:

Příloha 1 – Dotazník

Příloha 2 – Tabulka rozdělení KM

Příloha 3 – Základní matice řešení oblasti krizového managementu

Příloha 4 – Vymezení procesů materiální pomoci v krizových situacích

II. Policie ČR - zaškrtněte pouze jednu správnou odpověď!

1. Jak chápete pojem bezpečnost?

- d) systém zahrnující ochranu osob a majetku
- e) je to soubor opatření k ochraně lidského systému
- f) *stav, kdy jsou na nejnižší možnou míru eliminovány hrozby pro objekt a jeho zájmy*

2. Policie jako ozbrojená složka státu, má za úkol:

- d) zajišťovat pořádek v dopravě
- e) zajišťovat obranu ČR před vnějším napadením
- f) *chránit bezpečnost osob a majetku, veřejný pořádek a předcházet trestné činnosti*

3. Policie ČR je jedna za základních složek:

- d) obrany státu
- e) Bezpečnostní rady státu
- f) *Integrovaného záchranného systému*

4. Jaké mohou být vyhlášovány krizové stavy v ČR?

- d) *stav nebezpečí, nouzový stav, stav ohrožení státu, válečný stav*
- e) stav ohrožení, nouzový stav, mimořádný stav, válečný stav
- f) stav nebezpečí, nouzový stav, stav napadení, válečný stav

5. Kdo zahrnuje přípravu a provádění opatření na ochranu veřejného pořádku?

- d) velitel jednotky požární ochrany
- e) *velitel zásahu – příslušník Policie ČR*
- f) jednotlivé složky Integrovaného záchranného systému

6. Které telefonní číslo je přiřazeno Městské policii?

- d) 150
- e) 158
- f) *156*

III. Zdravotnická záchranná služba - zaškrtněte pouze jednu správnou odpověď!

1. Spatříte-li člověka ležícího v bezvědomí, co musíte ze všeho nejdříve zjistit?

- d) jak se jmenuje
- e) jestli má nějaká zranění
- f) *zda dýchá a tluče mu srdce*

2. Co je cílem třídění při hromadných haváriích?

- d) zajistit šanci na přežití co největšího počtu zdravotně postižených osob
- e) *co nejrychlejší vytrídění raněných dle stupně zranění a tím zachránit co nejvíce životů*
- f) roztrdit zraněné muže, ženy a děti

3. Znáte poměr komprese hrudníku ku vdechům?

- d) *u dospělých a dětí 30:2, u novorozenců 3:1 (30-60dechů za minutu)*
- e) u dospělých a dětí 60:2, novorozenců 6:1 (30-60dechů za minutu)
- f) u dospělých a dětí 30:3, u novorozenců 3:3 (30-60dechů za minutu)

4. Jaký dokument se v ČR zpracovává pro zdravotnická zařízení a hromadná neštěstí?

- d) *traumatologický plán*
- e) plán první pomoci
- f) dokument světové zdravotnické organizace

5. Jakou barvou se označuje zraněná osoba, která může přežít jenom tehdy, dostane-li jednoduchou neodkladnou první pomoc a provedení nezbytných úkonů k záchraně života v nejkratším možném čase?

- d) zelená
- e) *červená*
- f) žlutá

6. Při volání zdravotnické záchranné služby musíte nahlásit:

- d) *jméno, místo nehody, počet zranění a jejich charakter*
- e) co se stalo a jak
- f) stačí udat místo nehody

Doplňující otázky – pokud není uvedeno jinak, zaškrtněte pouze JEDNU odpověď!

1. K základním složkám Integrovaného záchranného systému patří:

- d) Hasičský záchranný sbor ČR, Policie ČR, Armáda, Zdravotnická záchranná služba
- e) Hasičský záchranný sbor ČR, Policie ČR, Zdravotnická záchranná služba
- f) *Hasičský záchranný sbor ČR a jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje, Policie ČR, Zdravotnická záchranná služba*

2. Jak vnímáte připravenost zasahujících záchranných složek při mimořádné události?

- d) úroveň připravenosti není tak dobrá
- e) jejich připravenost, rychlost a odvaha je stoprocentní
- f) nevím, nikdy jsem se s podobným zásahem nesetkal(a)

3. Cítíte se ve Vaší čtvrti bezpečně?

- c) vůbec ne
- d) spíše ano (pokud ano, přeskočte následující 2 otázky)
- e) spíše ne

4. Kdy zejména se necítíte ve vaší čtvrti bezpečně?

- d) během dne
- e) hlavně večer a v noci
- f) ve dne i v noci

5. Z jakých důvodů se necítíte bezpečně? (jedna nebo více odpovědí)

- i) obavy z lidí žijících v okolí
- j) nebezpečný prostor v okolí bydliště (les, neudržovaný park, opuštěná budova,..)
- k) obavy o majetek
- l) obavy o děti
- m) nedostatečná pochůzková činnost Městské policie
- n) častý výskyt problémových osob
- o) záplavová oblast
- p) bydliště v blízkosti nebezpečného průmyslu

6. V čem by se mohla zlepšit práce Policie ČR?

- d) důsledné a častější kontroly (osob, objektů apod.)
- e) více kontrol v dopravě
- f) zvýšit informovanost o bezpečnostních problémech v lokalitě

7. Máte dostatek informací o činnosti základních složek integrovaného záchranného systému v místě vašeho bydliště?

- d) vůbec žádné
- e) spíše ne
- f) spíše ano

8. Už jste někdy poskytovali první pomoc nebo se účastnili kurzu První pomoci?

- d) ano, už jsem První pomoc poskytoval/a
- e) ano, prošel/a jsem kurzem První pomoci
- f) ne, ještě nikdy jsem První pomoc neposkytoval/a

9. Absolvovali jste v rámci autoškoly kurz První pomoci? Pokud ano, jaký způsobem?

- e) určitě ne
- f) nevzpomínám si
- g) ano, videoprojekcí
- h) ano, s použitím záchranné techniky (defibrilátory, resuscitace, identifikační pásy atd.)

10. Víte co dělat při vzniku mimořádné události?

(povodně, požáry, vichřice, sesuvy půdy, havárie s únikem nebezp. látky, dopravní nehody,...)

- d) ano, obecné zásady znám
- e) nevím
- f) nikdy jsem se o tyto informace nezajímal/a, protože mě žádná mimořádná událost nepotkala

Příloha 2 TABULKA ROZDĚLENÍ KRIZOVÉHO MANAGEMENTU

	OSOBNÍ ČÁST krizového managementu	SOUKROMÁ ČÁST krizového managementu	VEŘEJNÁ ČÁST krizového managementu
SUBJEKTY	občan a jeho rodina	podniky, organizace, společnosti, družstva, banky, pojišťovny, právnické a fyzické podnikající osoby, politické strany, církve, svazy, nadace, fondy, kluby, spolky, sdružení, družstva,	samospráva, státní správa (prvky bezpečnostního systému)
PRIORITY	- tvorba bezpečného prostoru - komplexní ochrana zdraví členů rodiny - záchrana života členů rodiny za mimořádných událostí a krizových situací, poskytnutí první pomoci - zajištění základních životních potřeb	- tvorba nadhodnoty, realizace zisku	- zajištění obrany a bezpečnosti státu - ochrana občana - ochrana majetku, životního prostředí a kulturních hodnot (zajištění životních, strategických a dalších významných zájmů státu, nedopustit degradaci života občana za mimořádných událostí a krizových situací)
CÍLE	1. přežití, ochrana zdraví 2. tvorba bezpečí 3. naplnění potřeb členů rodiny, zajištění prosperity rodiny,	1. ochrana majetku, investic 2. tvorba bezpečného prostoru pro podnikání 3. zajištění prosperity a zisku	1. zajištění obrany, bezpečnosti a ochrany 2. tvorba bezpečného státu 3. zajištění trvale udržitelného rozvoje státu
ÚKOLY A OPATŘENÍ	- uvědomění si možných nebezpečí - realizace preventivních opatření, dodržování pravidel bezpečnosti práce, vyhnoutí se rizikovým činnostem - objasnění problematiky ochrany zdraví a života dětem - zvládnutí první pomoci, základních ochranných opatření - znalost a zvládnutí základních ochranných opatření	- analýza rizik - korekce rizik a realizace preventivních opatření - havarijní a krizové plánování - příprava, výcvik krizových manažerů a příprava vedoucích pracovníků - tvorba potřebných sil a prostředků na zvládnutí mimořádných událostí a krizových situací - kontrola	- analýza bezpečnostních rizik a dalších přírodních, technogenních, společenských, ekonomických a environmentálních potenciálních zdrojů mimořádných událostí a krizových situací - korekce rizik a realizace preventivních opatření - obranné, krizové a havarijní plánování - tvorba sil a prostředků, realizace jejich přípravy a výcviku, zajištění zdrojů, tvorba zásob a záloh - příprava orgánů krizového řízení - kontrola
KDO ŘEŠÍ	Každý musí řešit „své problémy“ sám, v rámci své rodiny	Řeší majitelé a vedoucí pracovníci	Řeší stát, protože musí zajistit existenci České republiky, její suverenitu, územní celistvost a politickou nezávislost, obranu demokracie a právního státu a ochranu základních lidských práv a svobod obyvatel.

Příloha 3 ZÁKLADNÍ MATICE ŘEŠENÍ OBLASTI KRIZOVÉHO MANAGEMENTU

	PŘÍPRAVA na řešení mimořádných událostí a krizových situací	ŘEŠENÍ mimořádných událostí a krizových situací	OBNOVA po mimořádné události a krizové situace
<p>OSOBNÍ ČÁST krizového managementu</p> <p>občan a jeho rodina</p>	<ul style="list-style-type: none"> - analýza a uvědomění si možných nebezpečí - hledání odpovědi na otázky „co budeme dělat kdyby,“ realizace preventivních opatření, dodržování pravidel bezpečnosti práce, požární ochrany, vyhnout se rizikovým činnostem, pojištění - objasnění problematiky ochrany zdraví a života dětem a kam volat o pomoc - zvládnutí první pomoci, základních ochranných opatření 	<ul style="list-style-type: none"> - záchrana členů rodiny - poskytnutí první pomoci - povolání odborné pomoci (složky IZS) - řešení události (požár, nehoda, ...) - evakuace (evakuační zavazadla) - ukrytí - individuální ochrana - ochrana majetku 	<ul style="list-style-type: none"> - analýza situace - přijímání rozhodnutí k řešení situace - požádání o pomoc (sousedé, známí, obec, stát, organizace, ...) - realizace opatření k odstranění následků mimořádné události, krizové situace - pomoc v nouzi, humanitární pomoc
<p>SOUKROMÁ ČÁST krizového managementu</p> <p>podniky, organizace, společnosti, družstva, právnické a fyzické podnikající osoby, politické strany, církve, svazy, nadace, fondy, kluby, spolky, sdružení,</p>	<ul style="list-style-type: none"> - analýza rizik - korekce rizik a realizace preventivních opatření - realizace systému ochrany investic (ochranná opatření) - havarijní a krizové plánování - příprava a výcvik krizových manažerů a příprava vedoucích pracovníků - kontrola 	<ul style="list-style-type: none"> - aktivace řídicího týmu krizového managementu organizace, podniku - analýza situace - přijímání rozhodnutí k řešení situace - realizace opatření k okamžitému řešení situace - kontrola 	<ul style="list-style-type: none"> - aktivace vedoucích pracovníků, vlastníků, akcionářů - analýza situace - přijímání rozhodnutí k řešení situace (ukončení činnosti, obnova) - specifikace realizace opatření, rozdělení úkolů - kontrola
<p>VEŘEJNÁ ČÁST krizového managementu</p> <p>stát, státní správa, samospráva v přenesené působnosti, právnické osoby dle právních norem (prvky bezpečnostního systému)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - analýza bezpečnostních rizik a dalších přírodních, technogenních, společenských, ekonomických a environmentálních potenciálních zdrojů mimořádných událostí a krizových situací - korekce rizik a realizace prevent. opatření - obranné, krizové a havarijní plánování - tvorba sil a prostředků, realizace jejich přípravy a výcviku - zajištění zdrojů, záloh a zásob - příprava orgánů krizového řízení - kontrola 	<ul style="list-style-type: none"> - aktivace krizových štábů - analýza situace - přijímání rozhodnutí k řešení situace - realizace předběžných opatření a krizových opatření - nasazování sil a prostředků - nasazení záloh a zásob - kontrola - zajištění finančních prostředků řešení situace 	<ul style="list-style-type: none"> - realizace krizových opatření - sestavení obnovovacích týmů (úroveň obec, kraj, ministerstvo) - analýza situace - přijímání rozhodnutí k řešení situace - zajištění finančních prostředků na realizaci opatření - specifikace realizace opatření - rozdělení úkolů a opatření obnovy - kontrola

Příloha 4 Vymezení procesů materiální pomoci v krizových situacích

